

Selkokieli ja vuorovaikutus -projekti

loppuraportti

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	4
1. PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT	5
1.1 Projektin taustaa	4
1.2 Projektin tavoitteet	6
2. PROJEKTIN TOTEUTUS	7
2.1 Projektin eteneminen toimintavuosittain	7
2.2 Organisaatio ja henkilöstö	8
2.3 Tukiryhmä	8
2.4 Ohjausryhmä	9
2.5 Yhteistyötahojen toiminta	9
2.5.1 Yhteistyötahojen selkoryhmät projektin aikana	10
2.5.2 Yhteistyötahojen juurrutustyö	12
2.6 Koulutukset projektin aikana	13
2.6.1 Yhteistyötahojen ryhmänohjaajien koulutukset	13
2.6.2 Muut projektiin liittyvät koulutukset ja tapahtumat	14
2.7 Projektin tiedotus	17
3. PROJEKTIN TUOTOKSET	19
3.1 Selkokieli ja vuorovaikutus -kirja	19
3.2 Esitteet	20
3.3 Selkokieli ja vuorovaikutus -koulutuspaketit	21
3.4 Internetsivut	23
3.5 Tuotosten markkinointi ja mallien levittäminen	23
4. PROJEKTIN ARVIOINTI	25
4.1 Projektin ohjausryhmän arviointi	25
4.1.1 Väliarviointi	25
4.1.2 Loppuarviointi	
4.2 Projektin yhteistyötahojen ryhmänohjaajilta kerätty palaute	29
4.2.1 Ensimmäinen kysely	29
4.2.2 Toinen kysely	30
4.2.3 Loppukysely	33
4.3 Ryhmäläisiltä kerätty palaute	35
4.3.1 Kooste kehitysvammaisten ryhmäläisten antamasta palautteesta	36
4.3.2 Kooste kielihäiriöisten nuorten antamasta palautteesta	37
4.3.3 Kooste Autismisäätiön ryhmäläisten antamasta palautteesta	38
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	39
LÄHTEET	41
LIITTEET	42

TIIVISTELMÄ

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin (2007–2010) tavoitteena oli hankkia tietoa selkokielen käytöstä vuorovaikutustilanteissa ja kehittää toimintamalleja ja ohjeita selkokieltä tarvitsevien ihmisten vuorovaikutuksen tukemiseen. Tiedon hankkimiseksi analysoitiin selkokieltä tarvitsevien henkilöiden ja heidän kanssaan työskentelevien ammattilaisten vuorovaikutusta ryhmätilanteissa ja kahdenkeskisissä keskusteluissa. Tavoitteena oli uudistaa aikaisemmin kehitettyä selkoryhmämallia ja saada se vakiintumaan projektissa mukana oleviin tahoihin pysyväksi toimintamuodoksi. Lisäksi haluttiin selvittää, soveltuuko selkoryhmämalli myös autismin kirjon henkilöiden ja kielihäiriöisten nuorten kommunikoinnin tukemiseen. Aikaisemmin selkoryhmätoimintaa on Suomessa suunnattu vain kehitysvammaisille henkilöille ja muistisairaille vanhuksille.

Projekti toteutettiin Kehitysvammaliiton Selkokeskuksen kehittämishankkeena. Yhteistyötahoina toimivat Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry, Autismsäätiö, Förbundet De Utvecklingsstördas Väl ja Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen taseyksikkö. Yhteistyötahoissa toimi projektin aikana yhteensä seitsemän ryhmää, joiden viikoittaiset tapaamiset nauhoitettiin analysointia ja ryhmänohjaajien koulutuksia varten.

Projektin aikana kehitettiin ja toteutettiin selkokielen vuorovaikutuksen ja selkoryhmänohjaajien koulutuksia. Koulutuksia ja koulutusmateriaaleja testattiin ja muokattiin palautteen pohjalta eri tilanteisiin ja erilaisten koulutettavien tarpeisiin sopiviksi.

Projektin aikana kertynyt tieto selkokielisestä vuorovaikutuksesta ja selkoryhmien toiminnasta julkaistiin Selkokieli ja vuorovaikutus -oppaassa (Kartio 2009, Oppimateriaalikeskus Opike). Opasta voi kutsua alansa pioneeriteokseksi, sillä se on ensimmäinen kokoava esitys selkokielen käytöstä puheessa ja vuorovaikutustilanteissa.

Projektin väli- ja loppuarviointeja tekivät projektin ohjausryhmän jäsenet, yhteistyötahojen selkoryhmien ohjaajat ja selkoryhmien jäsenet. Arvioinnin perusteella selkoryhmätoiminta koettiin erittäin myönteiseksi. Ryhmänohjaajat kuvasivat, että he olivat selkoryhmien avulla tutustuneet ryhmäläisiin uudella tavalla ja oppineet kuuntelemaan heitä ja kannustamaan heitä omien mielipiteiden ilmaisuun. Selkoryhmässä mukana oleminen aktivoi ryhmäläisiä ottamaan kontaktia muihin ihmisiin ja paransi heidän keskustelutaitojaan. Ryhmäläiset arvioivat selkoryhmissä mukana olemisen pääosin hyvin myönteiseksi ja merkittäväksi kokemukseksi. Erityisen positiivista palautetta antoivat ne ryhmäläiset, joilla oli suuria kielellisiä vaikeuksia osallistua keskusteluun ja ilmaista mielipiteitään. Myös selkokirjoihin tutustumista ja lukukokeimuksia arvostettiin.

Projektille asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin ja täysin projektisuunnitelman mukaisesti. Selkoryhmätoiminta vakiintui kolmeen neljästä yhteistyötahosta. Muutamalla taholla projektin aikana koulutetut ryhmänohjaajat alkoivat kouluttaa lisää selkoryhmänohjaajia. Selkoryhmämallin todettiin soveltuvan myös autismin kirjon henkilöiden ja kielihäiriöisten nuorten vuorovaikutuksen tukemiseen.

1 PROJEKTIN LÄHTÖKOHDAT

1.1 Projektin taustaa

Kun selkokielen käsite vakiintui 1980-luvun alussa, sillä tarkoitettiin kirjoitettua kieltä. Tuolloin kehitysvammaisten ihmisten eristämisen periaatteesta alettiin vähitellen luopua ja siirryttiin tavoittelemaan yhteiskuntaa, jossa kaikilla on yhdenvertaiset osallistumisen mahdollisuudet – joskin kehitys on ollut vähittäistä, ja esimerkiksi laitoshuoltoa on purettu käytännössä vasta 1990-luvun aikana. Erityisopetusta alettiin kuitenkin laajasti kehittää jo 1970–1980-luvuilla, ja samalla heräsi myös tarve saada tekstejä, jotka olisivat helpompia kuin yleiskieliset. Selkokielestä painetuissa julkaisuissa on vuosien mittaan kertynyt tietoa, ja selkokielen ohjeistus on kehittynyt ja uusiutunutkin, mutta selkokieli vuorovaikutuksessa on ollut varsin vähän kartoitettu alue. Aluksi tekstien selkokielelle muokkaamiseen olikin suurempi tarve, kun taas suullisen kommunikoinnin ajateltiin sujuvan puhujan intuition varassa. Sittenkin myös suullisen selkokommunikoinnin tärkeyttä on alettu korostaa, ja on huomattu, että se ei aina suju itsestään. Sekä lähi-ihmiset että ammattilaiset ovat alkaneet kaivata ohjeita myös selkokieliseen keskusteluun.

Selkokieltä käytetään niiden ihmisten kanssa, joille tavallinen yleiskielinen puhe tai teksti on liian vaikeaa. Aluksi selkokieliset materiaalit suunniteltiin pääasiassa kehitysvammaisille ihmisille, mutta nykyisin selkokielen käyttäjäryhmiin luetaan laajempi joukko henkilöitä, joilla on suuria kieli- ja kommunikaatiovaikeuksia. Selkokielestä hyötyvät muun muassa osa seuraaviin ryhmiin kuuluvista ihmisistä:

- kehitysvammaiset ihmiset
- muistisairaat ihmiset
- ikääntyneet ihmiset
- ihmiset, joilla on kielellinen erityisvaikeus
- afasiaan sairastuneet
- autismin kirjon henkilöt
- suomen kieltä opiskelevat maahanmuuttajat

Arvioidaan, että Suomessa on noin 200 000–350 000 ihmistä, jotka hyötyvät selkokielestä. (Virtanen 2009, 23–24). On tärkeää muistaa, että kaikki edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvista ihmisistä eivät ole selkokielen käyttäjiä. Osalle oma viestintätapa voi olla jokin muu kuin puhe. Heille jokin puhetta tukeva tai korvaava kommunikointikeino on pääasiallinen tapa viestiä, esimerkiksi viittomat tai kuvat. Tosin silloinkin hoitajat, opettajat ja läheiset usein muokkaavat puhettaan selkokieliseksi muun kommunikoinnin ohessa. Osa ryhmiin kuuluvista taas ymmärtää tarpeeksi hyvin yleiskieltä ja pystyy kommunikoimaan ymmärrettävästi ilman selkokielen tukea. Suomen oppijat tarvitsevat selkokieltä yleensä kielen oppimisen alkuvaiheissa. Osa heistä tarvitsee selkokieltä vain lyhyen ajan, mutta osalle tarve voi jäädä pysyväksikin. Esimerkiksi

ihmiset, jotka muuttavat iäkkäänä Suomeen tai jotka hoitavat kotona pitkään lapsiaan eivätkä voi käydä kielikursseilla, saattavat tarvita selkokieltä pysyvästi.

Vuorovaikutus ja kommunikointi ovat viime vuosina painottuneet myös vammaistyössä. Oikeus kommunikointiin nähdään ihmisen perusoikeutena (ks. Kommunikoinnin perustuslaki). Toimiva kommunikointi on osallisuuden perusta. Monet haastavan käyttäytymisen ongelmat saattavat johtua siitä, että ihminen ei tule kuulluksi. Omat valinnat ovat mahdollisia vain, kun voi hankkia tietoa valintojensa pohjaksi. Tarvitaan kuitenkin tietoa siitä, miten kommunikointiaan pitää muokata toisen tarpeisiin. Yksittäiset tahot ovat julkaisseet ohjeita siitä, miten helpottaa kommunikointia tiettyjen ihmisryhmien kanssa. Papunet-sivustoon on koottu laajasti tietoa ja materiaaleja puhevammaisuudesta ja eri kommunikointikeinoista. Lisäksi esimerkiksi Aivohalvaus- ja dysfasialiitto (2008a ja 2008b) on julkaissut ohjeita kommunikoinnista dysfaattisten lasten ja afasiaan sairastuneiden kanssa. Kehitysvammaliiton Tikoteekki (2007) on julkaissut kaikkia puhevammaisia koskevia oppaita. Myös dementoituneiden vanhusten kanssa keskustelusta on julkaistu ohjeita (ks. esimerkiksi Lindholm, 2010). Selkokielen käsitettä ei kuitenkaan käytetä näissä ohjeissa, ja ne on kirjoitettu vain tiettyä ihmisryhmää ajatellen.

Käyttämällä selkokieltä vuorovaikutustilanteissa työntekijät ja läheiset voivat tukea eri käyttäjäryhmiin kuuluvien ihmisten osallisuutta keskusteluun, yhteisön kulttuuriin ja tiedonvälitykseen. Vaikka kommunikointi edellyttää molempien osapuolten halua ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, selkokieltä tarvitsevan keskustelukumppanilla on viestintätilanteessa päävastuu. Hänen on helpompi muokata puhettaan ja mukauttaa sitä keskustelukumppanin tarpeisiin.

1.2 Projektin tavoitteet

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin päämääränä oli hankkia tietoa selkokielen käytöstä vuorovaikutustilanteissa ja kehittää toimintamalleja näihin tilanteisiin. Selkokielen käyttöä tutkittiin ryhmätilanteissa, joissa toteutettiin jo aiemmin kehitettyä selkoryhmän mallia. Tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa selkoryhmien toiminnasta, aktivoida ryhmänohjaajia sekä vakiinnuttaa ryhmätoiminta projektissa mukana olevissa yksiköissä pysyväksi työmuodoksi. Projektin yhteistyötahojen lisäksi tavoitteena oli saada selkoryhmätoiminta laajenemaan myös muihin yksiköihin, joissa on selkokieltä tarvitsevia asiakkaita. Ryhmissä tapahtuvaa vuorovaikutusta kehitettiin mallin pohjalta, joka luotiin RAY:n tukemassa selkoryhmäprojektissa vuosina 1995–1998 (selkoryhmämallista ja projektista, ks. Hintsala 1997). Kehittämistyön tukena oli myös Ruotsin Centrum för lättläst -keskuksessa kehitetty lukuohjaajamalli.

Projektissa tutkittiin myös selkokielistä vuorovaikutusta kahdenkeskisissä keskusteluissa, joissa osapuolina olivat työntekijä ja selkokielen käyttäjä. Tavoitteena oli selvittää, miten niin sanottu kompetentimpi keskustelija, tässä tapauksessa työntekijä, voi tukea asiakkaan osallistumista tilanteessa, jossa osallistujien kielelliset taidot ovat epäsymmetriset. Lähtökohtana oli Selkokeskuksen suunnittelijan Lealaura Leskelän aloittama väitöstutkimus Helsingin yliopiston suomen kielen laitokselle (selkokielestä kahdenkeskisessä vuorovaikutuksessa ks. Leskelä 2006a ja 2006b sekä 2009). Kahdenkeskisen vuorovaikutuksen tutkimusmetodinä oli keskusteluanalyysi, joka soveltuu hyvin sekä kielen pintatason että vuorovaikutuksen laajempien ilmiöiden tarkasteluun. Keskusteluanalyysin keskeisimmät käsitteet olivat apuna myös ryhmätilanteita analysoitaessa (keskusteluanalyysistä ks. esim. Hutchby & Wooffitt 1998).

2 PROJEKTIN TOTEUTUS

2.1 Projektin eteneminen toimintavuosittain

2007

- Projektisuunnitelman viimeistely, toimeenpanosuunnitelman kirjoittaminen.
- Sopimusten solmiminen yhteistyötahojen kanssa.
- Ryhmänohjaajien ja ryhmäläisten rekrytointi pilottiryhmiin.
- Ryhmänohjaajien kouluttaminen, ohjeistaminen ja ohjaaminen.
- Ryhmäkokoontumisten nauhoitteiden litteroinnin ja analysoinnin alku.
- Ryhmien kokoontuminen säännöllisesti sopimusten mukaan elo–lokakuusta alkaen.
- Selkokielistä vuorovaikutusta käsittelevien internet-sivujen tekeminen Selko keskuksen sivuille Papunettiin.

2008

- Kahdenkeskisten keskustelujen nauhoitus, litterointi ja analysoinnin alku.
- Ryhmänohjaajien kouluttaminen ja ohjaaminen.
- Selkokieli ja vuorovaikutus -kirjan kirjoittamistyö alkuun.
- Selkoryhmänohjaajien koulutuspaketin kokeilu.
- Ryhmien kokoontuminen säännöllisesti sopimusten mukaan.

2009

- Ryhmänohjaajien kouluttaminen ja ohjaaminen.
- Juurruttamistyö alkuun.
- Selkokieli ja vuorovaikutus -kirjan kirjoittaminen ja julkaiseminen.
- Kahdenkeskisten keskustelujen analysointi.
- Projektin tuloksista tiedottaminen.
- Selkoryhmänohjaajien koulutuspaketin viimeistely.
- Vuorovaikutuskoulutuksiin suunnitellun koulutus-cd:n toteutus.
- Muiden koulutusosioiden tekeminen.
- Ryhmien kokoontuminen säännöllisesti sopimusten mukaan kesäkuun 2009 loppuun asti.

2010

- Projektin tulosten levittäminen tietoisuissa.
- Projektin loppuarvioinnit sekä selkoryhmänohjaajille että projektin ohjausryhmälle.
- Ruotsinkielisen koulutus-cd:n toteutus.

2.2 Organisaatio ja henkilöstö

Selkokieli ja vuorovaikutus -projekti toteutettiin Kehitysvammaliitto ry:n Selkokeskuksen kehittämishankkeena Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Selkokeskus edistää selkokielistä tiedotusta, tiedonvälitystä ja kulttuuria. Selkokeskus muun muassa julkaisee Selkouutisia ja LL-Bladetia, edistää selkokirjallisuuden julkaisuutoimintaa, tuottaa selkokieleen liittyviä hankkeita ja toteuttaa tiedotushankkeita. Selkokeskus palvelee kaikkia selkokielestä kiinnostuneita.

Selkokeskuksesta on viime vuosina entistä useammin tiedusteltu, onko puhutusta selkokielestä olemassa ohjeita. On syntynyt tarve laajentaa osaamista ja asiantuntemusta selkokielisten vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin alueelle. Tärkeä tavoite on ollut saada luotua ja vakiinnutettua suullisen selkokielen käsite kirjoitetun selkokielen ohkeen sekä laatia ohjeistus siihen, miten selkokieltä puhutaan. Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin tulokset palvelevat kaikkia selkokielen käyttäjiä. Näin Selkokieli ja vuorovaikutus -projekti asettui luontevasti osaksi Selkokeskuksen toimintaa.

Projektissa on ollut päätoimisesti palkattuna yksi työntekijä, projektipäällikkö. 1.6.2007–31.12.2009 projektipäällikkönä oli Johanna Kartio, 1.1.2010–15.3.2010 Selkokeskuksen suunnittelija Leelaura Leskelä. Projektia koordinoi ohjausryhmä, jonka puheenjohtaja, Selkokeskuksen johtaja Hannu Virtanen, oli projektipäällikön esimies. 1.8.–31.12.2008 hänen sijaisenaan oli Leelaura Leskelä.

Selkokeskuksen johtaja vastasi projektin budjetista, kun taas projektipäällikön vastuulla oli projektin toiminnan suunnittelu ja toteutus. Leelaura Leskelä käytti myös osan suunnittelijan työajastaan tekemällä tutkimusta kahdenkeskisestä selkokielistä vuorovaikutuksesta ja kirjoittamalla aiheesta artikkelin Selkokieli ja vuorovaikutus -kirjaan.

Suomen kielen pääaineopiskelija Anna-Reetta Lilja litteroi projektin nauhoitteita ajalla 22.11.2007–9.1.2008. Suomen pääaineopiskelija Terhi Lammi teki litterointityötä 21.11.2008–31.8.2009. Projektin tilattiin ulkopuolisilta yrityksiltä valokuvia esitekäyttöön ja nettisivuille ja selkoryhmän toiminnasta kertovien dvd-levyjen toteutus. Selkoryhmäesitteeseen ostettiin kuvitus, samoin Selkokieli ja vuorovaikutus -kirjaan. Kirjaan tilattuihin kuviin ostettiin laaja oikeus käyttää niitä myös tiedotus- ja koulutusikäytössä. Kaikkiaan palkkionsaajia oli kahdeksan henkilöä.

2.3 Tukiryhmä

Projektin koottiin tukiryhmä Kehitysvammaliitosta. Siinä olivat jäseninä kehittämispäällikkö Susanna Hintsala Kehitysvammaliiton tutkimus- ja kehittämissyksiköstä ja suunnittelija Katja Burakoff Kehitysvammaliiton Tikoteekin Oiva-hankkeesta. Tukiryhmä kokoontui viisi kertaa. Tukiryhmän tehtäväksi tuli ennen kaikkea tukea projektipäällikköä projektin hallintaan ja edistymiseen liittyvissä kysymyksissä, mutta myös projektin sisällöllisistä kysymyksistä keskusteltiin tukiryhmän tapaamisissa.

2.4 Ohjausryhmä

Projektia seurasi ja koordinoi ohjausryhmä, joka kokoontui yhteensä yhdeksän kertaa toukokuun 2007 ja huhtikuun 2010 välisenä aikana. Ohjausryhmässä oli edustaja jokaisesta yhteistyötahosta ja sen lisäksi kaksi asiantuntijajäsentä. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimi Selkokeskuksen johtaja Hannu Virtanen (sijaisena Leealaura Leskelä 1.8.–31.12.2008) ja sihteerinä projektipäällikkö Johanna Kartio.

Ohjausryhmän jäsenet

Puheenjohtaja:

Johtaja Hannu Virtanen, Selkokeskus

Jäsenet:

Selkokeskuksen johtaja Hannu Virtanen, (pj.)

Selkokeskuksen va. johtaja Leealaura Leskelä (Virtasen sijaisena 1.8.–31.12.2008)

Projektipäällikkö Johanna Kartio, Kehitysvammaliitto (siht.)

Toiminnanjohtaja Lisbeth Hemgård, Förbundet De Utvecklingsstördas Vål

Nuortentalon johtaja Marjatta Laakso, Aivohalvaus- ja dysfasialiitto

Dosentti Camilla Lindholm, Helsingin yliopisto

Projektipäällikkö Kaisa Martikainen, Kehitysvammaliitto

Johtava sosiaalityöntekijä Heikki Mustonen, Satakunnan sairaanhoitopiiri (30.11.2008 asti Satakunnan erityishuoltopiiri)

Toiminnanjohtaja Ritva Ulander, Autismisäätiö

2.5 Yhteistyötahojen toiminta

Yhteistyötahoihin perustettiin syksyllä 2007 yhteensä seitsemän selkoryhmää, joiden toimintaa tuettiin toimintakuukausittain jaettavalla avustuksella. Kukin yhteistyötaho sai 1 000 euroa kuukaudessa. Ryhmät alkoivat kokoontua elo–lokakuun 2007 aikana ja jatkoivat toimintaansa kesäkuuhun 2009 asti.

Tänä aikana ryhmät kokoontuivat suhteellisen säännöllisesti. Ryhmät huolehtivat omien kokoontumistensa nauhoituksista. Ryhmänohjaajat kirjoittivat päiväkirjaa kokoontumisista ja lähettivät nauhat projektipäällikkö Johanna Kartiolle Selkokeskukseen. Ohjaajat suunnittelivat itsenäisesti selkoryhmän toimintaa, mutta saivat tarvittaessa apua ja tukea projektipäälliköltä.

Syksyn 2007 – kevään 2008 aikana projektipäällikkö kävi kaikkien ryhmänohjaajien luona kaksi kertaa. Tapaamisissa analysoitiin yhdessä, mikä juuri tälle selkoryhmälle on keskeistä ja miten mahdollisia ongelmia ratkaistaan. Kokoontumisten nauhoitteita analysoitiin yhdessä. Tapaamisissa projektipäällikkö sai paljon hyödyllistä tietoa selkoryhmän mallin soveltamisesta eri ryhmien kanssa, ja ohjaajat saivat tukea siihen, miten ohjata ryhmäläisiä selkokielisesti ja selkokielisen vuorovaikutuksen periaatteet huomioiden.

Ryhmänohjaajille järjestettiin kaikkiaan kahdeksan yhteistä koulutustapaamista. Ensimmäinen oli kaksipäiväinen, muut yhden päivän koulutuksia. Lisäksi päätöseseminaarin yhteydessä ryhmänohjaajilla oli lyhyt yhteinen tapaaminen.

2.5.1 Yhteistyötahojen selkoryhmät projektin aikana

Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry

Projektissa oli mukana kaksi Aivohalvaus- ja dysfasialiiton selkoryhmää: Turun Nuortentalosta ja Jyvässeudun Nuortentalosta.

Ohjaajina Jyvässeudun Nuortentalossa olivat koko projektin ajan Eveliina Kananen ja Jonna Savolainen. Jyvässeudun Nuortentalon selkoryhmä kokoontui projektin tukikauden aikana 44 kertaa ja jatkoi toimintaansa kevään 2009 jälkeen. Turun Nuortentalossa ohjaajina toimivat projektin ajan seuraavat henkilöt:

Marianne Kulmala elokuu 2007–marraskuu 2008

Tero Suominen elokuu 2007–helmikuu 2008

Tytti Tuomi maaliskuu 2008–marraskuu 2008

Hanna Paalanen joulukuu 2008–tammikuu 2009

Sari Alakoski joulukuu 2008–toukokuu 2009

Heidi Köyste tammikuu 2009–toukokuu 2009.

Turun Nuortentalon selkoryhmä kokoontui projektin tukikauden aikana 49 kertaa ja jatkoi toimintaansa kevään 2009 jälkeen. Ryhmäläisten määrä vaihteli jonkin verran. Turussa oli enimmillään kuusi vakituista ryhmäläistä, vähimmillään kolme. Jyvässeudulla ryhmäläisten määrä oli aluksi kolme, mutta kasvoi viiteen projektin loppuvaiheessa.

Autismisäätiö

Autismisäätiön selkoryhmiä oli mukana kaksi: Tammiston asumisyksikön selkoryhmä ja Vallilan avopalvelujen yksikön selkoryhmä.

Toisena ohjaajana Tammiston selkoryhmässä toimi Paula Sikkilä koko projektin ajan, toisena ohjaajana oli ensin Sanna Kara lokakuuhun 2008 asti ja sen jälkeen Katja Liukkonen projektin loppuun. Ryhmä kokoontui projektin aikana kaikkiaan 51 kertaa. Tammiston ryhmä ei jatkanut enää projektin loputtua, sillä sen jäsenet eivät enää asuneet Tammiston asumisyksikössä. Syksyllä 2009 Tammiston ohjaajat perustivat uuden ryhmän Käpylän yksikköön ja kouluttivat siihen myös lisää ohjaajia.

Vallilan ryhmässä ohjaajana toimivat syksyn 2007 ja kevään 2008 Niina Heinonen ja Mari Tauriainen. Elokuusta 2008 projektin loppuun ohjaajina olivat Marika Kaura-oja ja Katri Kuikka. Vallilan ryhmä kokoontui projektin aikana kaikkiaan 72 kertaa.

Tammiston ryhmässä oli alun perin kolme jäsentä, joista yksi lopetti ryhmässä alkutalvesta 2009. Vallilan ryhmässä jäseniä oli alun perin kolme, mutta elokuussa 2008 ryhmään liittyi yksi uusi jäsen.

FDUV

FDUV:n organisoima selkoryhmä toimi eri periaatteella kuin muut. Ryhmä ei koontunut asumis- eikä toimintayksikössä, vaan siinä oli jäseninä kahden eri asumisyksikön asukkaita: Sipoosta Sagaboendesta ja Porvoosta Linjevögens boendesta. Ohjaajina toimivat koko projektin ajan Christina Grönroos ja Josefina Forsblom. FDUV maksoi heille projektin myöntämästä tukisummasta erillisen palkkion ryhmän ohjauksesta. FDUV:n LL-Centerin suunnittelija Johanna Rutenberg koordinoi FDUV:n ryhmän käytännön järjestelyjä.

FDUV:n ryhmässä oli alun perin kuusi jäsentä. Ryhmän jäsenet vaihtuivat jonkin verran syksyn 2008 alussa. Kaksi lopetti ja lisää tuli kolme, joten syksystä 2008 ryhmässä oli seitsemän jäsentä. Ryhmä kokoontui projektin aikana kaikkiaan 45 kertaa. Projektin päätyttyä ryhmä ei jatkunut, sillä jatkuminen olisi edellyttänyt asumisyksiköiden osallistumista ryhmätoimintaan. Nämä eivät olleet kiinnostuneet jatkamaan ryhmää omin voimin, vaikka heitä siihen innostettiin.

Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen taseyksikkö (syksyyn 2008 Satakunnan erityishuoltoapiiri)

Satakunnan sairaanhoitopiiristä projektissa oli mukana kaksi ryhmää: Arantilankodon selkoryhmä ja Ravaninkodon selkoryhmä.

Arantilankodossa ryhmää ohjasivat koko projektin ajan Riikka Törnroos ja Satu Kuusisto. Ryhmä kokoontui yhteensä 61 kertaa. Ryhmä jatkoi toimintaansa projektin loputtua, ja Arantilankotoon perustettiin myös uusi selkoryhmä. Ohjaajat kouluttivat koko Arantilankodon henkilökunnan selkoryhmänohjaajiksi.

Arantilankodon selkoryhmässä oli koko projektin ajan viisi ryhmäläistä, joista yhdellä oli puhetulkki mukana lähes kaikissa kokoontumisissa.

Ravaninkodon selkoryhmää ohjasivat koko projektin ajan Irmeli Merimaa ja Anna-Liisa Morgia. Ryhmä kokoontui yhteensä 51 kertaa. Ryhmä jatkoi toimintaansa projektin loputtua, ja Ravaninkotoonkin perustettiin myös uusi selkoryhmä projektin loputtua.

Ravaninkodon selkoryhmässä oli aluksi kuusi ryhmäläistä. Ryhmäläisten määrä vaihteli: siihen tuli lisää ihmisiä, mutta toisaalta osa jäi pois. Enimmillään ryhmässä oli kahdeksankin jäsentä.

2.5.2 Yhteistyötahojen juurrutustyö

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin käytäntöjen juurruttaminen tarkoittaa sitä, että projektissa mukana olleet yhteistyötahot tekivät työtä projektin tulosten vakiinnuttamiseksi. Tavoite oli, että projektin aikana luodut hyvät käytännöt saisivat pysyvän jalansijan organisaatioissa. Juurruttamistyötä tekivät organisaatioiden omat työntekijät, tässä projektissa siis pääasiassa selkoryhmien ohjaajat. Myös ryhmäläiset voivat olla mukana juurruttamistyössä. Juurruttamistyötä tehtiin myös Selkokeskuksessa, jossa selkoryhmämallia ja selkokielen vuorovaikutuksen koulutusta viettiin uusiin organisaatioihin.

Ryhmänohjaajat saivat ohjeet juurruttamissuunnitelman tekemisestä. Vaikka suunnitelman tekeminen oli yhteistyötahon vastuulla, sen tekemiseen houkuteltiin lupamalla pieni juurruttamistyötä tukeva avustus niille ryhmille, jotka tekivät määräaikaan mennessä (15.10.2009) ohjeenmukaisen suunnitelman ja hakemuksen. Projektin varoista luvattiin maksaa ryhmänohjaajille tai muille työntekijöille kuluja, jotka aiheutuvat juurruttamisesta syksyn 2009 aikana tai alkuvuodesta 2010 (tarkkaan ottaen maaliskuun loppuun 2010 asti). Hakemuksissa tuli olla mukana yhteistyötahon juurruttamissuunnitelma ja selvitys siitä, mihin rahaa käytetään. Jälkeenpäin velvoitteena oli lähettää kuitti tai muu tosite tai selvitys kuluista.

Yhteistyötahojen juurruttamistyö koski seuraavia asiakokonaisuuksia:

- selkomateriaalien käyttöä
- selkoryhmiä toimintatapana
- selkokielen käyttöä vuorovaikutustilanteissa
- edellisten imussa ajattelutapaa, jonka mukaan jokaisella tarvitsevalla on oikeus selkoviestintään

Rahaa myönnettiin yhteensä 3 000 euroa. Se myönnettiin kaikille hakeneille tasajaan periaatteella, 1 000 euroa kullekin hakeneelle taholle, sillä kaikki suunnitelmat olivat ohjeenmukaisia ja niissä oli osoitettu, mihin kustannuksiin rahaa haettiin. Näitä kuluja olivat esimerkiksi kouluttajien työaika, mahdolliset tilavuokrat, materiaalit ja koulutuksesta aiheutuvat matkakulut. Rahaa saattoi hakea myös projektissa mukana olleiden ryhmien toimintaan, jos se edisti ryhmän jatkuvuutta. Esimerkiksi innostavat retket ja teatterissa tai elokuvissa käynnit olivat tällaisia. Rahaa juurruttamiseen myönnettiin Aivohalvaus- ja dysfasialiitolle, Autismisäätiölle ja Satakunnan sairaanhoitopiirille. FDUV ei hakenut juurruttamisrahaa.

Kaikissa yhteistyötahojen suunnitelmissa esitettiin selkoryhmätoiminta pysyvänä toimintamuotona, joka kirjattiin yksikön laatukäsikirjaan tai vastaavaan asiakirjaan. Tahot hakivat rahaa myös selkokirjaston perustamiseen, ryhmien retkiin, muun henkilökunnan kouluttamiseen ryhmänohjaajiksi ja jotkut myös mallin levittämiseen organisaation muihin yksiköihin. Yhteistyötahoille jaetut ohjeet juurruttamissuunnitelman teosta ovat liitteessä 1.

2.6 Koulutukset projektin aikana

Projektin aikana toteutettiin sekä yhteistyötahojen ryhmänohjaajien koulutuksia että muita pilotointikoulutuksia, joissa testattiin projektissa tuotettuja koulutusmateriaaleja.

2.6.1 Yhteistyötahojen ryhmänohjaajien koulutukset

Yhteistyötahojen ryhmänohjaajille järjestettiin projektin aikana kahdeksan koulutuskertaa, joista ensimmäinen oli kaksipäiväinen, muut yksipäiväisiä.

Koulutusten teemat ja kouluttajat:

20.–21.8.2007 Helsingissä Kehitysvammaliitossa

Koulutuksen sisällöt: Selkokielen perusteet, projektin tavoitteet, käytännön ohjeet ryhmien toiminnasta, ryhmädynamiikan huomioon ottaminen ryhmissä.

Kouluttajina Johanna Kartio, Hannu Virtanen, Johanna Rutenberg, Anna-Elina Leskelä-Ranta. Koulutettavia 11.

30.10.2007 Helsingissä Kehitysvammaliitossa

Koulutuksen sisällöt: Ryhmien alkutaival: kysymyksiä, ongelmien yhteiskäsittelyä ryhmätöinä, miten kehittyä vuorovaikutustaidoissa.

Kouluttajina Johanna Kartio, Anna-Elina Leskelä-Ranta, Johanna Rutenberg. Koulutettavia 14.

28.2.2008 Turussa Aivohalvaus- ja dysfasialiiton Nuortentalossa

Koulutuksen sisällöt: Ryhmänohjaajien kysymysten käsittelyä, mielenkiinnon ylläpito ryhmissä, käytännön vinkkien kerääminen.

Kouluttajina Johanna Kartio, Anna-Elina Leskelä-Ranta, Johanna Rutenberg. Koulutettavia 11.

22.4.2008 Ulvilassa Ulvilan kirjastossa ja Ravaninkodossa

Koulutuksen sisällöt: Selkokirjatapahtuma Ulvilan kirjastossa. Muut aiheet: miten herätellä keskustelua luetusta tekstistä, sadutus ja muita vinkkejä selkoryhmiin.

Kouluttajina Johanna Kartio, Johanna Rutenberg, Selkokirjatapahtuman järjestivät Ravaninkodon ohjaajat Irmeli Merimaa ja Anna-Liisa Morgia. Koulutettavia 11.

19.8.2008 Helsingissä Autismisäätiön Vallilan yksikössä

Koulutuksen sisällöt: Vuorovaikutuksen tukeminen, selkotehtäin ääneen lukeminen.

Kouluttajina puheterapeutti Kristina Huuhtanen, äänikirjojen lukija Soila Wardi. Koulutettavia 15.

28.10.2008 Helsingissä Kehitysvammaliitossa

Koulutuksen sisällöt: Mitä selkoryhmien keskustelusta voi kertoa keskusteluanalyysin avulla, ryhmien nauhoituskatkelmien katsomista ja analyysiä, YLEn Selkouutisten esittely, vierailu Opikkeeseen ja tutustuminen uutuustuotteisiin.

Kouluttajina Johanna Kartio, Leealaura Leskelä, vierailijana Pertti Seppä YLEn Selkouutisista. Koulutettavia 12.

17.3.2009 Helsingissä Kehitysvammaliitossa

Koulutuksen sisällöt: ”Ryhtiä ryhmään” - ideoita ja käytännön harjoituksia ryhmädynamiikan kehittämiseen.

Kouluttajana draamapedagogi, toiminnallisten ryhmätyömenetelmien ohjaaja Anu Hagman. Koulutettavia 14.

23.9.2009 Helsingissä FDUV:n uusissa tiloissa

Koulutuksen sisällöt: Ohjaajien käyttöön tulevan kouluttajamateriaalin käsittely, juurruttaminen.

Kouluttajana Johanna Kartio. Koulutettavia 14.

2.6.2 Muut projektiin liittyvät koulutukset ja tapahtumat

Selkokielen kirjoituskurssi Oriveden opistolla 9.–11.7.2007

Johanna Kartio piti luennon selkokielestä vuorovaikutuksessa ja esitteli lyhyesti projektia.

Kasvatuksen ja opetuksen kesäkongressi 7.–9.8.2007 Jyväskylän yliopistossa (erityisopetuksen kongressi)

Johanna Kartio piti luennon selkokielestä vuorovaikutuksessa ja esitteli lyhyesti projektia.

Eläkeläiset ry:n henkilökunnan koulutustilaisuus 4.9.2007

Johanna Kartio piti luennon selkokielestä vuorovaikutuksessa ja esitteli lyhyesti projektia.

Aivohalvaus- ja dysfasialiiton Dysfasiaseminaari 16.–17.4.2008

Projektia ja selkomateriaaleja esiteltiin seminaarin ohessa olleessa näyttelyssä.

Kehitysvammaliiton opintopäivät 16.–17.9. 2008

Oiva-projektin päättöseminaarin yhteydessä Johanna Kartio piti luennon *Osalliseksi keskusteluun – selkokieli vuorovaikutuksen tukena*.

Selkoryhmänohjaajien koulutus, Vaalijalan kuntayhtymä, Pieksämäki 7.10. ja 11.11.2008

Vaalijalassa kekeiltiin selkoryhmänohjaajille tarkoitettua koulutuskokonaisuutta, joka koostuu ennakotehtävästä, kahdesta lähipäivästä ja välitehtävästä. Koulutuspakettia on esitelty luvussa 3.2. Koulutukseen osallistui ohjaajia Vaalijalan kuntayhtymästä, Savaksesta ja Pieksämäen kaupungista. Koulutuksen aikana koulutettavat perustivat työparinsa kanssa selkoryhmän. Koulutuksen suoritti kokonaan yhdeksän ryhmänohjaajaa, kaksi sai todistuksen osallistumisesta koulutukseen. Kouluttajina olivat Johanna Kartio ja Anna-Elina Leskelä-Ranta. Ryhmänohjaajat Eve Kananen ja Jonna Savolainen esittelivät Jyvässeudun Nuortentalon ryhmää ja kertoivat käytännön kokemuksia ryhmän ohjaamisesta.

Selkoryhmänohjaajien koulutus, Honkalampi-keskus 24.3. ja 13.5.2009

Honkalampi-keskuksessa testattiin vielä ryhmänohjaajien koulutusta. Koulutus järjestettiin suurin piirtein samalla tavalla kuin Vaalijalassa, mutta Vaalijalasta saatu palaute otettiin huomioon. Sen takia muun muassa kevennettiin ensimmäisen päivän koulutustantia ja pidennettiin lähipäivien väliä. Koulutuksen suoritti kokonaan 13 koulutettavaa ja yksi sai todistuksen osallistumisesta koulutukseen. Kouluttajina olivat Johanna Kartio, Leelaura Leskelä ja Anna-Elina Leskelä-Ranta. Jonna Savolainen esitteli Jyvässeudun Nuortentalon ryhmää ja kertoi käytännön kokemuksia ryhmän ohjaamisesta.

Tasa-arvoistava selkokieli, seminaari Porissa 19.3.2009

Johanna Kartio piti tapahtumassa luennon, jossa osana kerrottiin selkokielestä vuorovaikutuksessa. Tapahtuman järjesti projektin yhteistyötaho, Satakunnan sairaanhoitopiirin Ravaninkodon ja Arantilankodon selkoryhmät.

Suomen Pakolaisavun selkokoulutus Helsingissä 8.4.2009

Leelaura Leskelä piti kahden tunnin luennon selkokielisestä vuorovaikutuksesta Helsingin Pakolaisavun työntekijöille.

Työvälineitä selkokielen opettamiseen -koulutus äidinkielenopettajille ja muille selkokieltä opettaville Kehitysvammaliitossa 3.9.2009

Koulutuksen osana Johanna Kartio piti luennon ja harjoituksia selkokielestä vuorovaikutuksessa.

Selkokieli ja vuorovaikutus opetuksessa, OPH-koulutus Helsingissä 23.9.2009

Selkokielen vuorovaikutuksen koulutuksen opettajille suunnattua versiota testattiin OPH:n tukemassa opettajien lisäkoulutuspäivässä. Kouluttajana Leelaura Leskelä.

Sano se selkeästi -koulutus Jyväskylän kesäyliopistossa 7.10.2009

Leelaura Leskelä piti puolen päivän koulutuksen selkokielisestä vuorovaikutuksesta ja sen soveltamisesta luokahuonevuorovaikutukseen Jyväskylän kesäyliopiston *Erilainen oppija oppimisessa, opetuksessa ja ohjauksessa* -luentosarjassa. Koulutuksessa esiteltiin myös selkoryhmämallia.

Selkoryhmänohjaajien koulutus, Bovallius-ammattiopiston Turun yksikkö 28.9. ja 16.11.2009

Koulutuspakettia selkoryhmänohjaajille testattiin myös Bovallius-ammattiopistossa Turussa, joka on erityisammattikoulu. Koulutuksessa oli mukana opettajia ja ohjaajia. Koulutuspaikaksi valittiin erityisammattikoulu, koska haluttiin selvittää, sopisiko selkoryhmän malli myös koulussa toteutettavaksi, joko oppituntien yhteydessä tai vapaa-ajan toimintana. Koulutuksen suoritti kokonaan 6 koulutettavaa, ja todistuksen osallistumisesta sai sen lisäksi 6 koulutettavaa. Kouluttajina olivat Johanna Kartio, Leealaura Leskelä ja Anna-Elina Leskelä-Ranta. Marianne Kulmala esitteli Turun Nuortentalon ryhmää ja kertoi käytännön kokemuksia ryhmän ohjaamisesta

Apuvälinemessut 5.–7.11.2009

Johanna Kartio piti tietoisun selkokielisestä vuorovaikutuksesta 5.11. Selkokeskuksen työntekijä oli kahtena päivänä esittelemässä Selkokieleen ja vuorovaikutukseen liittyvää materiaalia Opikkeen messuosastolla.

Helsingin yliopiston Selkokielen peruskurssi 19.10 ja 9.11.2009

Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen Selkokielen peruskurssin kahdestatoista luentokerrasta kahden teemana oli selkokielen vuorovaikutus ja selkoryhmät. Luen-toihin kuului myös harjoituksia. Opiskelijoita 23. Luennoitsijana Leealaura Leskelä.

Selkokieli ja vuorovaikutus ohjaustilanteissa, Edupolin Itä-Uudenmaan aikuis-koulutuskeskus 18.11.2009

Leealaura Leskelä piti puolen päivän koulutuksen selkokielestä ja selkovuorovaikutuk-sesta Edupolin aikuiskoulutusopettajille ja -ohjaajille. Koulutuksessa käsiteltiin myös selkoryhmämallia.

Kehitysvammainen oppilas perusopetuksessa

Jakso II: Kehitysvammaisen oppilaan oppimaan opettaminen 26.11.–27.11.2009

Johanna Kartio piti puolentoista tunnin luennon *Vuorovaikutus ja sen tukeminen: selkokieli vuorovaikutuksessa*.

Näiden koulutusten lisäksi projektia ja selkokieltä vuorovaikutuksessa on esitelty Kehitysvammaliiton työntekijöille liiton sisäisissä tiedotustapahtumissa, esimerkiksi Matutinassa ja projektipajoissa.

Projektin päätösseminaari Iiriksessä (Näkövammaisten palvelu- ja toimintakeskus) Helsingissä 4.12.2009

Projektin päätösseminaaripäivänä ryhmät ohjaajineen kokoontuivat koko päiväksi Iirikseen. Iltapäivällä oli kutsuseminaari ohjelmiseen, aamupäiväksi oli järjestetty ohjelmaa ohjaajille ja ryhmäläisille. Kutsuseminaarissa Johanna Kartio piti luennon projektista ja sen päätuloksista.

2.7 Projektin tiedotus

Projektin tiedotussuunnitelma tehtiin yhdessä Kehitysvammaliiton tiedottajan Jenni Sipilän kanssa. Suunnitelman mukaan tiedotusvälineille lähetettiin kevätkauden 2009 aikana tiedote, jossa kerrottiin, että selkoryhmissä luetaan klassikkokirjoja suurten suomalaisten merkkipäivien aikana, kuten Kalevalanpäivänä ja Mikael Agricolan päivänä. Tiedotusta suunnattiin erityisesti niiden alueiden medioihin, joissa projektin ryhmiä kokoontui, ja tarjottiin mahdollisuutta jutuntekoon ryhmän kanssa. Jotkut mediat tarttuivat aiheeseen. Lista kaikista julkaistuista lehtiartikkeleista näkyy luvussa 2.7.1. Tarkoitus oli herättää yleistä mielenkiintoa selkoryhmätoimintaa kohtaan ja myös yleismedian välityksellä tavoittaa ammattilaisia.

Muuten tiedottajan kanssa yhteistyössä sovittiin eri ammattilehdille suunnatusta tiedottamisesta. Esimerkiksi Puheterapeutti-lehteen ja Super-lehteen tiedottaja kirjoitti artikkelit, jotka julkaistiin. Muutenkin jotkut mediat ovat jonkin verran kertoneet projektista.

Muuten tiedottaminen painottui päätösseminaariin, josta tiedotettiin laajasti eri medioille. Aihe herätti kiinnostusta lähinnä ammattilehdissä. Seuraavassa luvussa on lueteltu projektiin liittyneet julkaisut.

Julkaistut artikkelit, radiouutiset ja pienemmät lehtijutut aikajärjestyksessä

Tässä luettelossa ovat aikajärjestyksessä ne lehtijutut, joita projektin aikana julkaistiin ja joissa kerrotaan projektista tai jotka liittyvät muuten projektiin. Kaikissa projektia ei mainita nimeltä.

2007

- Kartio, Johanna (2007): *Selkokieli ja vuorovaikutus -projekti - Miten selkokieltä puhutaan?* Dysfasia 3/2007.

2008

- Takala, Tuija (2008): *Selkokieltä äidinkielen opetukseen.* Virke 1 / 2008.
- Kartio, Johanna & Rutenberg, Johanna (2008): *Ruotsissa kaikilla on oikeus lukea. Lindskan palveluasunnossa luetaan.* Ketju 2/2008.
- Ovaskainen, Sini (2008): *Kuka tahansa voi tarvita selkokieltä.* Ulvilan Seutu 24.4.2008.
- Jokinen, Esa (2008): *Kirjallisuus kiinnostaa selkokielisenäkin.* Keski-suomalainen 10.10.2008.

2009

- Sipilä, Jenni (2009): *Osalliseksi keskusteluun - selkokieli vuorovaikutuksen tukena.* Puheterapeutti 1/2009.
- Grönstrand, Eeva (2009): *Sanat auki selkoryhmässä.* Ketju 1/2009.

- Porin työväenopistossa tietoa selkokielestä (2009). Uusi Aika 12.3.2009.
- Nummi, Rami (2009): *Selkokielellä kohti tasa-arvoa*. Lalli 19.3.2009.
- Nummi, Rami (2009): *Selkokielellä kohti tasa-arvoa*. Satakunnan Viikko 21.3.2009.
- Kokko, Heli (2009): *Selkokieli tasa-arvoistaa: Kaikilla on oikeus ymmärtää*. Uusi aika 20.3.2009.
- Roos, Jonni (2009): *Seitsemän veljestä on autistien suosikkikirja*. Radion kulttuuriuutiset, YLE Radio 1 9.4.2009.
- von Rutenberg, Johanna (2009): *Det är roligt att läsa och diskutera!* Gula Pressen september 2009.
- Välimäki, Matti (2009): *Selkokieli auttaa, kun on selvitettävä kaikki EU:sta ja Jennifer Anistonista*. Dysfasia 3/2009.
- Rajala, Ossi (2009): *Selkokieli rohkaisee aratkin puhumaan*. Turun Sanomat 19.10.2009.
- Sipilä, Jenni (2009): *Selkoryhmästä potkua vuorovaikutustaitoihin*. Super 11/2009.
- Karru, M. (2009): Ravaninkodosta lähdetään julkistamaan selkokieli-opasta. Lauttakylälehti 27.11.2009

2010

- Kiuttu, Petri (2010): *Keskustelemalla tullaan viisaammiksi*. Ketju 1/2010.
- Skytt, Riitta (2010): *Selkoa selkeästi*. Tukilinja 1/2010
- Takala, Tuija (2010): *Selkoviestintä tutuksi*. Virke 1/2010.
- *Kielen koukerot auki* (2010). Elämässä - Mitt i allt 1/2010.
- Svenström, Jukka (2010): *Ensimmäinen selkokielen opinnäytetyö valmistui Seinäjoella*. Ilkka 24.4.2010.

Lisäksi projektista on tiedotettu Selkokeskuksen internetsivuilla. Kehitysvammaliiton omilla sivuilla projektia esiteltiin koulutuksen ja kehittämisen sivustolla, jossa on tietoa liiton kehittämishankkeista. Vernerin sivustolla projektia esiteltiin ammattilaisille suunnatulla projektiesittelysivustolla.

3 PROJEKTIN TUOTOKSET

3.1 Selkokieli ja vuorovaikutus -kirja

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin päätuotos opetusmateriaalin ohella oli Selkokieli ja vuorovaikutus -kirja. Kirjan toimitti ja suurimman osan siitä kirjoitti Johanna Kartio. Kirjassa on artikkelit myös Selkokeskuksen suunnittelija Leela Laura Leskelältä, draamapedagogi, toiminnallisten ryhmätyömenetelmien ohjaaja Anu Hagmanilta, YLE:n tuottaja Pertti Sepältä ja selkokirjailija, maakuntajohtaja Pertti Rajalalta. Kirjan kustansi Kehitysvammaliiton Oppimateriaalikeskus Opik, ja se ilmestyi joulukuussa 2009. Kirjassa on 174 sivua.

Kirjaan on koottu Selkokieli ja vuorovaikutus -projektissa tehtyjen analyysien tulokset. Siinä kerrotaan, miten selkokieltä tulisi puhua erilaisten ihmisten kanssa ryhmissä ja kahden kesken. Kirja on tarkoitettu käytännönläheiseksi oppaaksi, jota voivat käyttää selkoryhmänohjaajat, mutta myös kuka tahansa muu, jonka läheinen ihminen tarvitsee selkokieltä.

Kirja jakautuu kahteen osaan: *Kohti selkokielistä vuorovaikutusta ja Sovelluksia ja ideoita selkoryhmätoimintaan*. Ensimmäisessä osassa pohditaan, mitä selkokieline vuorovaikutus on, ja annetaan ohjeita siihen. Lähtökohtana on moderni käsitys kommunikoinnista: ymmärtäminen syntyy yhteistyössä, on tilanne- ja ihmissidonnaista eikä koskaan absoluuttista. Jos keskustelijat ymmärtävät toisiaan tarpeeksi hyvin, keskustelu voi jatkua. Keskusteluanalyysin tarjoamat työkalut ovat käytössä kirjan analyysissa, puhtaimmillaan Leela Laura Leskelän artikkelissa *Selkokieli kahdenkeskisissä keskusteluissa*. Kirja alkaa luvulla, jossa on yleisiä kieltä koskevia ohjeita kaikille selkokielen käyttäjien kanssa puhuville. Muut Johanna Kartion kirjoittamat luvut kertovat siitä, miten yhteisymmärrykseen voi päästä selkokielisissä ryhmäkeskusteluissa erilaisten keskustelukumppanien kanssa. Mukana ovat projektin yhteistyötahoja edustavat ryhmät: kehitysvammaiset ihmiset, kielihäiriöiset nuoret ja autismin kirjon henkilöt. Luvuissa esitellään, miten keskusteluanalyysistä tutut keskustelun periaatteet olisi hyvä ottaa huomioon selkokielisessä keskustelussa. Ensimmäisessä osassa myös esitellään selkoryhmän malli ja kerrotaan, millaista palautetta ryhmänohjaajat ja ryhmäläiset ovat antaneet siitä.

Toisen osan sisältö on käytännönläheinen. Siinä annetaan vinkkejä ryhmänohjaajille siitä, mitä selkoryhmän kokoontumisissa voi tehdä. Toisessa osassa esitellään ryhmäytymistä edistäviä toiminnallisia menetelmiä ja erilaisten selkomateriaalien (lehdet, kirjat, radiouutiset) käyttöä selkoryhmän kokoontumisissa. Yhdessä luvussa kerrotaan, miten selkoryhmässä voidaan myös kirjoittaa luovasti, vaikka kaikki eivät osaisi kirjoittaa. Kirjan päättää luku, jossa projektin selkoryhmänohjaajat kertovat, miten ovat hakenneet ja löytäneet vaihtelua selkoryhmän totuttuihin toimintatapoihin.

3.2 Esitteet

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektissa tuotettiin kaksi esitettä. Ensimmäinen on nimeltään *Tervetuloa selkoryhmään!*, ja se tuli valmiiksi elokuussa 2009. Se on selkokielinen esite ja esittelee selkoryhmän toimintamallin. Esite on ensi sijassa tarkoitettu selkoryhmän jäsenille, mutta sitä voi käyttää myös työntekijöiden perehdyttämiseen, vaikka onkin selkokielinen.

Toinen esite on nimeltään *Selkokieli ja vuorovaikutus*, ja se valmistui päätösseminaariin 4.12. Se on lyhyt yleiskielinen esite, jossa kerrotaan selkokielisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksista. Esite on tarkoitettu sekä päättäjille että niille työntekijöille, joita selkokielinen vuorovaikutus jollain lailla koskee. Erityisesti esite on suunniteltu organisaatioiden ja yksiköiden esimiehille, joilla on valtuudet vaikuttaa siihen, että selkokieliseen vuorovaikutukseen resursoidaan yksiköissä. Esitteessä kerrotaan lyhyesti, mitä selkokielinen vuorovaikutus tarkoittaa ja millaista aiheeseen liittyvää koulutusta voi tilata Selkokeskuksesta.

3.3 Selkokieli ja vuorovaikutus -koulutuspaketit

Jotta tietoa selkokielisestä vuorovaikutuksesta voisi levittää mahdollisimman tehokkaasti, projektissa koottiin aiheeseen liittyviä koulutuspaketteja. Näin projektin jälkeenkin vuorovaikutuskoulutusta voidaan viedä eteenpäin. Projektissa tuotettiin seuraavat koulutuskokonaisuudet:

- *Selkoryhmänohjaajan koulutus* (yhden päivän peruskoulutus ja kaksipäiväinen laajempi koulutus)
- *Selkoryhmänohjaajien oma koulutusmateriaali* (koulutuskokonaisuus, jolla projektin yhteistyötahojen ohjaajat voivat omissa organisaatioissaan kouluttaa lisää ryhmänohjaajia)
- *Yleinen selkokieli ja vuorovaikutus -koulutus*

Selkoryhmänohjaajien koulutuskokonaisuus

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektissa suunniteltiin laaja ryhmänohjaajien koulutuspaketti, jota voivat käyttää Selkokeskuksen työntekijät. Pakettiin kuuluu lähiopetuksen lisäksi ennako- ja välitehtäviä. Paketin idea on sijoittaa kaksi lähipäivää noin kahden kuukauden päähän toisistaan, jotta koulutettavat ehtivät perustaa ryhmän koulutuspäivien välissä. Ennakkotehtävänä on tutustua selkomateriaaleihin ja välitehtävänä on perustaa ryhmä ja raportoida siitä. Koulutusta voidaan järjestää myös yksipäiväisenä siten, että kokoontumisten raportointi toteutetaan lähipäivän jälkeen.

Selkoryhmänohjaajien koulutuspaketit ovat koulutustuotteista keskeisimpiä. Niihin kuuluu kaksi diasarjaa taustaohjein kouluttajalle ja kaksi koulutus-dvd:tä, laajempi ja suppeampi, joissa on autenttista materiaalia selkoryhmien kokoontumisesta. Ensimmäisessä diasarjassa kerrotaan selkokielen perusteista ja selkomateriaaleista. Toinen esittelee selkokieltä vuorovaikutuksessa, ja se sisältää ryhmänauhoitteiden analyysistä saadun tiedon. Tässä diasarjassa käydään läpi puhekielen muokkaamisen ohjeet ja keskustelun periaatteet ja kerrotaan, miten ne pitää ottaa huomioon selkokielen käyttäjän kanssa keskusteltaessa. Diasarjan taustaohjeissa kouluttajalle kerrotaan tilanteiden taustaa ja annetaan analysointiapua sarjassa litteroitujen keskustelukatkelmien tulkitaan. Mukana on myös harjoitustehtäviä, joita voi tehdä koulutettavien kanssa.

Laajempi dvd sisältää 47 katkelmaa projektin suomenkielisten pilottiryhmien kokoontumisista. Katkelmat on valittu niin, että kaikki käyttäjäryhmät ovat suurin piirtein yhtä paljon esillä. Dvd etenee selkoryhmän mallin mukaan: katkelmat kuvittavat sitä, miten ryhmän kokoontuminen etenee. Dvd:n ohessa kouluttaja saa opasvihkosien, jossa on analysoitu ja tulkittu katkelmia.

Projektissa tuotettiin lisäksi suppeampi koulutus-dvd, joka toteutettiin sekä suomen- että ruotsinkielisenä. Suppeat dvd:t on tarkoitettu selkokielisten vuorovaikutuksen ja selkoryhmämallin lyhyeen esittelyyn koulutuksissa, joissa on vähemmän ai-

kaa vuorovaikutuksen analyysiin. Lyhyemmät dvd:t ovat noin kymmenminuuttisia juonnettuja selkoryhmätoiminnan esittelyjä, jossa kuvamateriaali on kerätty projektin ryhmistä.

Selkoryhmänohjaajien oma koulutusmateriaali

Yhteistyötahojen projektissa mukana olleet ryhmänohjaajat koulutettiin projektin myötä kouluttamaan uusia ohjaajia. Näin he voivat omalta osaltaan jakaa selkoryhmänohjaamiseen liittyvää tietoa ja kouluttaa uusia työntekijöitä toiminnan jatkajiksi. Tähän koulutuspakettiin kuuluu diasarja, jossa esitellään selkokielen periaatteita, sen tarvetta, sovelluksia ja selkoryhmätoiminnan malli. Lisäksi ohjaajat saivat oikeuden käyttää dvd:tä, kun sitoutuivat henkilökohtaisella allekirjoituksella huolehtimaan, että dvd säilyy oikeissa käsissä. Dvd:llä esiintyvien ryhmäläisten ja ryhmänohjaajien kanssa on projektin alussa solmittu sopimus, joka oikeuttaa käyttämään kuvattua materiaalia Selkokeskuksen koulutuksissa. Kun Selkokeskuksen kouluttamat ohjaajat, yhteistyökumppanit, käyttävät dvd:tä kouluttaessaan uusia ryhmänohjaajia, pysytään sopimuksen rajoissa. He sitoutuvat allekirjoituksellaan siihen, etteivät luovuta dvd:tä kenellekään toiselle ja toisaalta pitävät huolta, ettei se myöskään vahingossa voi päätyä väärin käsiin (sopimus liitteessä 2). Dvd:n oheen on kirjoitettu opasvihkonen, joka auttaa katkelmien analysoinnissa.

Yleinen selkokieli ja vuorovaikutus -koulutuskokonaisuus

Projektin aikana tuotettiin myös koulutusmateriaalikokonaisuus, joka koostuu erilaisista moduuleista. Näitä moduuleja voi koulutettavan tahon ja koulutuksen tavoitteiden mukaan yhdistellä erilaisiksi kokonaisuuksiksi. Osa moduuleista liitetään Selkokeskuksen laajaan peruskoulutusdiasarjaan, jossa käydään läpi kaikki selkokielen osa-alueet. Tämän diasarjan käyttöoikeus on sekä Selkokeskuksen työntekijöillä että sen kouluttamilla ja valtuuttamilla asiantuntijoilla, jotka ovat saaneet perehdytystä myös selkokieliseen vuorovaikutukseen projektin aikana. Tähän sarjaan tehtiin kolme erillistä selkokieltä ja vuorovaikutusta koskevaa moduulia:

1. selkokieli ja vuorovaikutus (jossa kerrotaan keskustelun periaatteista ja siitä, miten niitä pitäisi soveltaa selkokielisessä kommunikoinnissa)
2. kielen mukauttaminen selkokieliseksi (jossa kerrotaan kieleen liittyvistä periaatteista)
3. selkoryhmätoiminta (jossa esitellään lyhyesti selkoryhmämalli)

Selkokeskuksen työntekijöillä on oikeus myös näissä koulutuksissa käyttää koulutus-dvd:tä.

3.4 Internetsivut

Selkokeskuksen internetsivuille tehtiin osio Vuorovaikutus, jossa kerrotaan projektista ja sen tuloksista. Sivulla on myös kattavasti tietoa selkokielen vuorovaikutuksen periaatteista.

3.5 Tuotosten markkinointi ja mallien levittäminen

Projektin tuotoksia markkinoitiin projektin aikana koulutusten, tietoiskujen ja lehtiartikkelien kautta. Koulutuksista on tietoa luvussa 2.6 ja julkaistuista artikkeleista luvussa 2.7. Selkokieli ja vuorovaikutus -opasta markkinoitiin Selkokeskuksen verkkotiedotteessa, Papunetin Selkokirjat-verkkosivuilla, joiden kautta kirjaa voi myös tilata, sekä ilmaisissa tietoiskuissa.

Selkotietoiskuja järjestettiin 30 taholle kevään 2010 aikana. Neljä tietoiskua pidettiin projektin loppumisen jälkeen huhtikuussa 2010. Tietoiskuihin osallistui n. 650 ihmistä. Seuraavaan taulukkoon on koottu tahot ja osallistujamäärät:

12.1.	CP-liitto	25
13.1.	Hel.sos.vir. Tuettu työllistyminen	11
15.1.	Kynnys ry	8
19.1.	Uvilan TYVA, työhönvalmentajat ja ohjaajat	6
21.1.	Turun kristillinen opisto	30
22.1.	Ateneum	40
25.1.	Mikkelin SAVAS	25
2.2.	Espoon NEO-maahanmuuttajaneuvonta	40
5.2.	1) Kajaanin AMK + järjestöt 2) Kainuun maakuntayhtymän henkilöstö	40 10
8.2.	Hel.sos.vir. Kannelmäen palvelutalon henkilöstö	15
10.2.	Arla Puustellinmäen toimipiste	8
11.2.	1) Kehitysvammaisten tukiliitto 2) Tre Kaupunkilähetys	18 25
12.2.	Sinebrykoffin taidemuseo	9
16.2.	1) Joensuun AMK 2) Joensuun kuntatyöntekijät (mm. KELA) 3) SPR:n vapaaehtoistyöntekijät (mamutyö)	50 10 6
17.2.	Hesote, opettajat + opiskelijoita	60

19.2.	Vane	30
2.3.	Aspa	25
4.3.	1) Kiasma 2) Kiasma	20 7
10.3.	Arla Tenholantien toimipiste	30
11.3.	Omaishoitajat ja läheiset	15
17.3.	Hel.sos.vir. Itäkeskuksen palvelutalo	30
14.4.	Hel.sos.vir. Laajasalon palvelutalo Rudolf	13
20.4.	Invalidiliiton Lahden kuntoutuskeskus	16
27.4.	Hel.sos.vir. Vanhusten palvelutalo Puistola	25
29.4.	Espoon seurakunnan maahanmuuttajatyö	16

Tietoiskut jakaantuivat eri tilaajatahojen kesken seuraavasti:

Järjestöt ja palveluja tarjoavat liitot:	6
Ammattikorkeakoulut, oppilaitokset ja opistot:	6
Museot:	4
Vanhusten palvelutalon henkilökunta:	4
Kehitysvammaisten asumis- tai työllistymispalvelut:	3
Maahanmuuttajatyö (projektit, seurakunnat):	4
Kuntatyöntekijät tai maakuntayhtymän työntekijät:	2
Neuvostot:	1

Tietoiskuissa tavoitettiin käytännön työntekijöitä ja opiskelijoita, ylemmän tason vaikuttajia ja toiminnan suunnittelijoita, projektien ja järjestöjen henkilökuntaa. Tietoiskuista tiedotettiin Selkokeskuksen neuvottelukunnan kautta mm. sähköpostitse eri tahoille. Ajat jaettiin ilmoittautumisjärjestyksessä. Runsaan puoli tuntia kestäneissä tietoiskussa kerrottiin perusasioita selkokielisestä vuorovaikutuksesta, selkoryhmätöiminnästä ja aiheeseen liittyvistä materiaaleista ja koulutuksista sekä jaettiin projektissa tuotettuja esitteitä.

4 PROJEKTIN ARVIOINTI

4.1 Projektin ohjausryhmän arvioinnit

Projektin ohjausryhmä arvioi projektia kaksi kertaa. Väliarvion tarkoitus oli saada selaista tietoa projektin toimivuudesta, joka mahdollistaa korjausliikket, jos niihin nähdään tarvetta. Loppuarvioinnin tarkoitus oli selvittää ohjausryhmään kuuluvien kokonaiskäsitys projektin onnistumisesta sekä kartoittaa tulevaisuuden suuntaviivoja.

4.1.1 Väliarviointi

Projektin ohjausryhmä teki väliarvioinnin 16.5.2008. Arviointi tehtiin ohjausryhmän kokouksessa siten, että ohjausryhmä jakautui kahtia ja kumpikin ryhmä keskusteli kysymyksistä ja tuotti yhteisen vastauksen. Projektipäällikkö ei osallistunut arviointiin.

Projektipäällikön yhteenveto väliarvioinnista

Tässä vaiheessa projektissa kerätään tietoa eikä tuotoksia vielä ole. Voidaan vasta ennakoita, miten hyvin projekti on menossa kohti tavoitteita. Ryhmät kokoontuvat yhteistyötahojen yksiköissä ja ryhmänohjaajat saavat koulutusta sopimusten mukaan. Väliarvioinnissa tuli esiin, että ennakoimattomia seikkoja on esiintynyt, esimerkiksi ryhmässä on tullut eteen yllättäviä tilanteita. Näihin ei aina voi ollakaan valmiita malleja. Koulutuksen ja keskustelujen avulla on menty eteenpäin. Toisaalta on myös viitteitä siitä, että kokoontumiset ovat merkityksellisiä sekä ohjaajille että ryhmäläisille ja luovat yhteisyyttä.

Ohjausryhmä toi esille myös sen, että ryhmätilanteissa on vaikeaa erottaa selkokielen puhumisen merkitystä, kun tilanteessa on niin paljon vaikuttavia tekijöitä, esimerkiksi ryhmädynamiikan vaikutukset, ohjaajien vuorovaikutustaidot jne. Projektin painopisteen kuitenkin pitäisi olla selkokielen merkityksessä: miten sen käyttö edistää ymmärtämistä ja mitä kieleen ja vuorovaikutukseen liittyviä seikkoja pitäisi ottaa huomioon selkokielen käyttäjien kanssa.

Projektin resurssit todettiin hyviksi. Ohjausryhmä pitää myös positiivisena taustatukea, joka on saatu projektia hallinnoivalta Kehitysvammaliitolta.

4.1.2 Loppuarviointi

Projektin ohjausryhmän loppuarviointiin kuului Webropol-kysely ja arviointitapaaminen 23.4.2010. Arviointitapaamisessa käsiteltiin kyselyn esille nostamia teemoja ja pohdittiin, miten selkokielistä vuorovaikutusta ja selkoryhmätoimintaa voisi projektin jälkeen edistää. Tapaamisessa oli läsnä neljä ohjausryhmän jäsentä, projektipäällikkö, Selkokeskuksen johtaja ja suunnittelija.

Yhteenveto loppuarvioinnista

Ohjausryhmän arviointitapaamisessa käytiin laaja keskustelu, jossa käsiteltiin seuraavia asioita:

1) Projektin yleinen onnistumisen arviointi

Ohjausryhmä arvioi, että projektin resursseihin nähden konkreettisia tuotoksia syntyi lyhyessä ajassa huomattava määrä. Tuotoksista esimerkiksi Selkokieli ja vuorovaikutus -opas ja koulutuspaketit ovat käytössä vielä pitkään projektin päättymisen jälkeen. Osaa projektin tuotoksista pystytään myös jatkossa kehittämään ja soveltamaan eri tarkoituksiin sopiviksi.

Projektin päämääriä ja tavoitteita pidettiin selvinä ja projektisuunnitelmaa realistisena. Projektin tavoitteet arvioitiin kentän tarpeisiin sopiviksi. Yhteistyötahoissa vastaanotto on ollut innostunut, ja ryhmänohjaajiksi koulutetut työntekijät ovat olleet toimintaan sitoutuneita. Projektin toimintaideaan tai toimintatapoihin kohdistunutta kritiikkiä ei ole juuri kuulunut.

Projektin vahvaa suuntautumista juuri ryhmätoimintaan pidettiin sekä onnistuneena että rajoittavana valintana. Hyvää ryhmätoimintaan painottumisessa oli se, että siten saatiin esille tarkkaa tietoa juuri selkoryhmistä ja mallin soveltumisesta uusille selkokielen käyttäjäryhmille (autsimin kirjon ihmiset ja dysfaattiset nuoret). Ryhmiin painottuminen saattoi kuitenkin olla myös rajoite. On mahdollista, että selkokielen vuorovaikutus olisi lyönyt itsensä paremmin läpi, jos ryhmätoiminnan sijasta olisi painotettu yleisemmin selkokielistä viestintää.

2) Projektin vaikutusten arviointi

Todettiin, että varsinaista selkokielen vuorovaikutuksen joukkoliikettä ei ainakaan toistaiseksi ole syntynyt. Vaikutuksia tulevaan koulutuskysyntään on toisaalta toistaiseksi vaikea arvioida, sillä koulutukset käynnistyvät vasta kesällä ja syksyllä. Vielä koulutuskysyntä ei kuitenkaan ole ollut mittavaa.

Sen sijaan selkoryhmät toimivat yhteistyötahoissa vireästi yhtä lukuun ottamatta. Osassa yhteistyötahoja on myös virinnyt uusien selkoryhmänohjaajien koulutus, ja ryhmiä perustetaan lisää. Selkoryhmämallin leviämistä myös uusille selkokielen käyttäjäryhmille pidettiin hyvänä.

3) Projektin resurssoinnin arviointi

Projektin resurssointi todettiin pääasiassa tavoitteisiin nähden hyväksi. Esitettiin kuitenkin näkemys, että markkinointiin suunnattu ja ruotsinkielinen resurssointi olisi voinut olla suurempi.

4) Projektissa tuotettujen mallien juurruttaminen ja levittäminen

FDUV:n vapaaehtoisvoimin toiminutta ryhmää lukuun ottamatta kaikki projektin yhteistyötahot laativat juurruttamissuunnitelman ja toiminta yksiköissä jatkuu samaan tapaan kuin projektin aikana tai kasvaa. Siten selkoryhmämallin juurruttamista voi pitää onnistuneena.

Ohjausryhmä piti mallin levittämiseksi toteutettua tietoiskujen sarjaa tehokkaana tapana viedä kentälle tietoa projektin aikaansaannoksista. Projektin saamaa julkisuutta pidettiin kohtuullisena varsinkin eri ammattilehdissä. Valtakunnan päälehdissä projektiin liittyvää uutisointia oli niukasti.

5) Projektin tuotosten tuotteistaminen ja markkinointi

Esitettiin arvio, että projektin tuotosten tuotteistamiseen ja markkinointiin olisi ollut hyvä saada lisää resursseja. Toisaalta todettiin myös, että tuotteistaminen on vaativa ja aikaavievä prosessi, jonka toteuttaminen harvoin onnistuu varsinaisen projektitoiminnan ohessa. Mietittiin, voiko *selkoryhmä* sanana olla jo vähän vanhentunut ja olisiko sen tilalle syytä kehittää jokin uudempi ja dynaamisempi ilmaus. Tässä ilmauksessa pitäisi korostaa sitä hyötyä ja iloa, jonka toimiva selkokielen vuorovaikutus ryhmätoimintaan osallistuville tuottaa.

Pohdittiin markkinoinnin lähtökohtia ja todettiin, että lähtökohtana pitäisi olla yleinen selkokielen viestintä eikä niinkään ryhmätoiminta. Markkinoinnissa voitaisiin esimerkiksi korostaa sitä ristiriitaa, joka syntyy, kun ylhäältä tulevat vaatimukset lisätä erityisryhmien itsenäisyyttä, inklusiota ja valinnanmahdollisuuksia kohtaavat arjen todellisuuden ja kommunikaatiotilanteet. Millaisista kielellisistä valinnoista syntyy toimiva vuorovaikutus erityisryhmien ja ammattilaisten välille?

6) Selkokielen vuorovaikutuksen edistäminen jatkossa

Ohjausryhmä arvioi, että selkokieliselle vuorovaikutukselle on selvää tarvetta monella taholla. Tähän tarpeeseen vastaamiseksi esitettiin kolme konkreettista ehdotusta, joilla selkokielistä vuorovaikutusta tulevaisuudessa kannattaa edistää:

- a) Koulutustuotteiden ja selkoryhmämallin markkinointia on syytä suunnata enemmän yleisemmälle tasolle kuin varsinaiselle toimintakentälle. Toimintakentällä, jossa selkokielen vuorovaikutuksen tarve tunnetaan parhaiten, ei yleensä ole valtaa päättää esimerkiksi uusien toimintamallien käyttöön otosta tai koulutuksista.
- b) Koulutustoiminnassa on lähdettävä liikkeelle kouluttajien kouluttamisesta. Laaja koko kenttää koskeva koulutustoiminta ei ole mahdollista, kun Selkokeskuksen resurssit projektin päättymisen jälkeen pienenevät.
- c) Projektissa tuotetut koulutuspaketit mahdollistavat monenlaisen kehittämisen jatkossa. Esimerkiksi vuorovaikutuskoulutusta on syytä suunnata myös erityisryhmi-

en edustajille. Suunnitteilla on mm. kehitysvammaisille henkilöille yhdessä Me Itse ry:n kanssa toteutettava vuorovaikutuskoulutus. Selkokielen viestinnän malli ja olisi kohdistettava myös henkilöille, joilla on laaja-alaisia oppimisen vaikeuksia ja dysfasiapuolelle. Näissä ryhmissä on todennäköisesti paljon potentiaalisia selkokielen käyttäjäryhmiä.

4.2 Projektin yhteistyötahojen ryhmänohjaajilta kerätty palaute

Yhteistyötahojen ryhmänohjaajilta kerättiin palautetta kolme kertaa projektin aikana.

4.2.1 Ensimmäinen kysely

Ryhmänohjaajille lähetettiin ensimmäinen kysely tammikuussa 2008. Siinä selvitettiin ryhmänohjaajien käsityksiä projektin käytännön toteutuksen onnistumisesta. Kysely lähetettiin 13 ohjaajalle, vastauksia tuli kahdeksan. Yleisarviona projektin toimivuudesta viisi vastaajaa antoi projektille arvosanan 9 (kouluskaalalla 4–10). Arvosanoille 10, 8 ja 7 tuli yksi ääni kullekin. Ohjaajat arvioivat projektiin liittyviä väittämiä näin (1 = täysin eri mieltä, 5 = täysin samaa mieltä):

Väittämä	1	2	3	4	5	EOS
1. Projektille on olemassa selkeä tarve.			1	3	4	
2. Projektilla on selkeä toiminta-ajatus.		1	1	2	4	
3. Projektin tavoitteet ovat realistisia.			2	1	5	
4. Projektia toteutetaan järkevällä ja toimivalla tavalla.				3	4	1
5. Projektin tiedotus sujuu hyvin.					8	
6. Vuorovaikutus Selkokeskuksen kanssa sujuu hyvin.				1	7	
7. Projekti tuottaa hyötyä kohderyhmilleen.			1	2	5	
8. Projektissa luotu malli soveltuu levitettäväksi laajemmin.		1		2	5	
9. Oma organisaationi on tukenut projektin toteuttamista.			1	2	5	
10. Ryhmänohjaajille on järjestetty riittävästi koulutusta.			2	3	3	
11. Ohjaajien saama koulutus auttaa toteuttamaan projektia.		1	1	3	3	
12. Ryhmä ja ohjaajat hyötyvät projektista.			1	2	5	

Yhteenvetona ensimmäisen kyselyn perusteella todettiin, että pääosin projekti on koettu mielekkääksi ja ryhmät ovat toimineet hyvin. Joitain kehittämisen kohteita – tai ainakin pohdittavia asioita – ilmeni:

- Ovatko ryhmänohjaajat saaneet riittävästi koulutusta?
- Onko koulutus ollut laadultaan hyvää?
- Onko projektin toiminta-ajatus tarpeeksi selkeä Selkokeskuksen suunnittelijoille?
- Onko se viestitty tarpeeksi selkeästi ryhmänohjaajille?

4.2.2 Toinen kysely

Ryhmänohjaajien toinen kysely toukokuussa 2009 toteutettiin Webropol-palvelua. Tällä kertaa kysyttiin, miten ohjaajat arvioivat projektin vaikuttaneen omaan työhönsä ja ryhmäläisten elämään. Siksi kyselyssä painotettiin vastaajien arvioita projektin toimintatapojen pitkäaikaisvaikutuksista. Tietoa ei niinkään enää kysytty projektin käytännön toteutuksesta. Kysely lähetettiin projektin yhteistyötahoissa tuolla hetkellä toimivalle 14 ohjaajalle. Vastauksia tuli 12.

Ohjaajilta kysyttiin, onko projekti vaikuttanut siihen, miten paljon ohjaajat käyttävät selkomateriaaleja asiakkaidensa kanssa. 41,7 prosenttia vastanneista kertoi, että ei ollut käyttänyt ollenkaan selkomateriaalia ennen projektin alkua ja 58,3 prosenttia oli käyttänyt silloin tällöin. Kukaan ei ollut käyttänyt sitä säännöllisesti kerran viikossa tai useammin. Projektin aikana tilanne muuttui: 16,7 prosenttia ilmoitti käyttävänsä materiaalia silloin tällöin, 66,7 prosenttia säännöllisesti noin kerran viikossa ja 16,7 prosenttia päivittäin tai lähes päivittäin. Ohjaajia pyydettiin arvioimaan myös sitä, onko ryhmään kuulumisella ollut vaikutusta sen jäsenten elämään. 75 prosenttia arvioi, että vaikutus on ollut selvä ja 25 prosenttia arvioi vaikutusta olleen jonkin verran. Kaikki mielestä ryhmällä on siis ollut vähintään jonkin verran vaikutusta.

Ohjaajat arvioivat seuraavalla tavalla, miten selkoryhmään kuuluminen vaikutti ryhmäläisiin:

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Ryhmäläiset kommunikoivat toistensa kanssa enemmän kuin ennen.	50%	41,7%	8,3%	0%
2. Ryhmäläiset ovat aiempaa aktiivisempia ottamaan kontaktia muihin ihmisiin.	36,4%	54,5%	9,1%	0%
3. Ohjaajan ja ryhmällisten välille on syntynyt luottamuksellisempi suhde.	50%	50%	0%	0%
4. Ryhmäläiset ovat kiinnostuneet maailman tapahtumista aiempaa enemmän.	18,2%	54,5%	9,1%	0%
5. Selkoryhmässä mukanaolo ei ole vaikuttanut asiakkaisiin mitenkään.	0%	0%	9,1%	90,9%
6. Ryhmäläiset ovat passiivisempia kuin ennen ryhmän perustamista.	0%	8,3%	8,3%	83,3%
7. Ryhmäläiset ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin ennen.	25%	66,7%	8,3%	0%
8. Ryhmäläiset ovat alkaneet lukea selkokirjoja tai Selkouutisia myös muulloin kuin ryhmän kokoontumisissa.	33,3%	41,7%	16,7%	8,3%
9. Ryhmäläisten ja ohjaajien kontakti on parantunut.	66,7%	33,3%	0%	0%

Vapaamuotoisissa vastauksissa ohjaajat arvelivat, että selkoryhmä oli antanut osallistujille rohkeutta tehdä omia valintoja ja ilmaista mielipiteitään. Samalla heidän mukaansa ryhmäläisten kiinnostus yhteiskunnallisia asioita kohtaan oli kasvanut ja puheenaiheet monipuolistuneet. Monet kuvasivat ryhmää ennen kaikkea mukavana yhdessäolona ja tapahtumana, jota odotettiin. Muutamassa vastauksessa mainittiin myös ryhmäläisten lisääntynyt kommunikointi.

Selkoryhmän merkitystä ohjaajille itselleen ohjaajat arvioivat näin (useamman vaihtoehdon valitseminen oli mahdollista):

Selkoryhmä merkitsee minulle

- ei juuri mitään	0 %
- mukavaa piristystä työpäivään	58,3 %
- lisärasitusta	0 %
- käytännön ongelmia	0 %
- stressiä	0 %
- mahdollisuutta tutustua asiakkaisiin paremmin	75 %
- keinoja olla palkitsevassa vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa	75 %
- vaivaa ja työtä, mutta myös iloa	33,3 %

Omin sanoin ohjaajat kuvasivat ohjaamisen merkitystä lähes yksinomaan positiiviseksi. Useissa vastauksissa korostui selkoryhmän suoma mahdollisuus tutustua ryhmäläisiin paremmin: *Ei koskaan uskoisi miten paljon paremmin tunnemme asukkaat nyt! He ovat rohkaistuneet kertomaan aratkin asiansa ja luottavat koko ryhmään niin paljon, että heittäytyvät sielu paljaana toistensa eteen. Tämä on ollut kokemusten aatelia!* Myös selkokielelle ja selkomateriaaleihin perehtymistä korostettiin monessa vastauksessa: *Tietoisuus selkokielestä ja sen käyttämisestä on kasvanut. Kun on tietoisesti kiinnittänyt huomiota selkeämpään kieleen, selkeämmän kielen käyttäminen on helpottunut. Selkeämpi kieli on myös siirtynyt muuhun työhön, mikä on äärimmäisen hyvä asia! Olen oppinut paljon vuorovaikutuksesta ja vaikkei tämä toiminta ole ollut ensimmäinen kontaktini kehitysvammaisiin olen silti oppinut heiltä paljon. Olen saanut selkokielestä paljon uutta tietoa ja osaan käyttää sitä työssäni.*

Ryhmänohjaajat toivoivat saavansa Selkokeskukselta tukea selkomateriaalien käyttöön (41,7%), lisää koulutusta (25%) ja mahdollisuutta keskustella muiden ohjaajien kanssa internetissä (25%).

Ryhmänohjaajilta kysyttiin myös, mistä he tarvitsisivat lisätietoa tässä vaiheessa, kun projektin koulutus on jo käytännössä ohi. Lisätiedon tarve ei vaikuta kovin suurelta. Eniten toivottiin lisätietoa ryhmän ohjaamisesta, selkomateriaalien käytöstä ryhmässä jonkin verran. Lisätietoa selkokirjoista ei koettu tarpeelliseksi.

Ryhmänohjaajat arvioivat myös, miten projekti oli toteutunut ja millaisia odotuksia heillä oli projektin vaikutuksista jatkossa:

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä
Projektille oli selkeä tarve yksikössäni.	63,6%	18,2%	9,1%	9,1%
Projektin toiminta-ajatus on ollut selkeä	72,7%	27,3%	0%	0%
Projektin tavoitteet ovat toteutuneet.	45,5%	45,5%	9,1%	0%
Projektia on toteutettu järkevällä ja toimivalla tavalla.	72,7%	27,3%	0%	0%
Projektin tiedotus on sujunut hyvin.	72,7%	18,2%	9,1%	0%
Vuorovaikutus Selkokeskuksen kanssa on sujunut hyvin.	90,9%	9,1%	0%	0%
Projekti on tuottanut hyötyä kohderyhmilleen.	90,9%	9,1%	0%	0%
Selkoryhmän malli sopii levitettäväksi.	100%	0%	0%	0%
Ryhmänohjaajille on järjestetty riittävästi koulutusta.	72,7%	18,2%	9,1%	0%
Projektin tarjoama koulutus on ollut laadukasta.	81,8%	18,2%	0%	0%
Oma organisaationi on tukenut projektin toteuttamista.	81,8%	9,1%	0%	0%
Haluan jatkaa selkoryhmänohjaajana vielä projektin jälkeen.	63,6%	36,4%	0%	0%

Lopuksi ryhmänohjaajilta kysyttiin arviota projektista asteikolla 4–0. Samalla he saivat tilaisuuden antaa vapaamuotoista palautetta projektista:

- Hyvä että selkokielen ja materiaalien käyttöä tuodaan enemmän ihmisten arkeen! nyt ei hirveästi näy ellei ole joku erityisesti asialle vihkiytynyt töissä*
- Yleisarvosana: 8*
- Kiitos, että on saanut olla mukana näin mielenkiintoisessa, hyödyllisessä ja antoisassa projektissa! Arvosana: 9*
- 10*
- Annan 8 mutta enemmän olisi tullut jos työyhteisö olisi tukenut asiaa enemmän esim. työvuorojen laadinnassa. Siirryn nyt muihin kohteisiin mutta työskentelen edelleen kehitysvammaisten kanssa ja jatkan tätä projektia siellä.*
- Arvosana: 9. Projekti on ollut todella mielenkiintoinen ja hyvin toteutettu. Sisältö on ollut tarpeeksi monipuolinen. Se on antanut paljon niin ryhmäläisille kuin ohjaajillekin. Koulutusten anti on ollut hyvää niin ryhmän vetämistä kuin muutakin työtä ajatellen. Siitä on saanut paljon koko työyhteisön hyödynnettäväksi arjessa. Yhteistyö ja tapaamiset toisten ryhmänvetäjien kanssa ovat olleet hyödyllisiä. Ryhmätoiminta on jo vakiintunut yhdeksi pysy-*

väksi osaksi yksikköemme toimintaa. Toisten työntekijöiden kouluttaminen ryhmän ohjaajiksi takaa ryhmän toiminnan jatkossakin.

7. Koulutuksen anti on todellakin ollut 10+. (Ehkä meidän ryhmämme on juuri oikeanlainen kohderyhmänä, sillä jokainen ryhmäläinen, myös ohjaajat, kokevat saaneensa projektilta todella paljon)

8. Arvosana 9.

9. 7

10. 8

11. 10-. tosi kiva projekti vetäjät - Johannat - ovat olleet mukana tukemassa tässä ja tuloista syntyy. Jotkut koulutukset ovat ehkä olleet vähän tylsiä koska omaa kokemusta on ollut ja vetäjät eivät oikein ole ymmärtäneet projektin kokonaisuutta. Selkoryhmässä on kylä itketty ja naurettu niin paljon yhdessä että on ollut tosi antoisaa kaikille.

12. 8

4.2.3 Loppukysely

Ryhmänohjaajat vastasivat projektin loppukyselyyn maaliskuussa 2010. Kysely toteutettiin jälleen Webropolin avulla. Kysely lähetettiin kaikille ryhmänohjaajille, vastauksia tuli seitsemän. Pää tavoitteena oli selvittää, miten ryhmänohjaajat arvioivat projektin vaikutuksia sekä heidän omaan työhönsä että ryhmäläisiin. Lisäksi haluttiin saada tietoa siitä, millä tavalla ryhmät projektin jälkeen toimivat.

Kaikki vastanneet kertoivat ohjaavansa edelleen selkoryhmiä ja seuraavansa selkokirjojen ja muiden materiaalien julkaisua. Projektin tärkeimpänä henkilökohtaisena antina pidettiin selkokieleen ja selkokirjallisuuteen tutustumista (viisi vastausta) sekä ryhmäläisten kehittymistä ja innostusta (kolme vastausta).

Ohjaajat arvioivat selkoryhmään kuulumisen vaikuttaneen ryhmäläisiin monin tavoin:

- Rohkaisemalla ja lisäämällä rentoutta ryhmätilanteissa.*
- Osalle oli todella paljon hyödyksi kuulla ja oppia löytämään ja käyttämään selkokielistä materiaalia, mikä auttaa heitä tulevaisuudessakin. Hyviä kokemuksia ja elämyksiä!*
- Maailma laajeni yli Ulvilan.*
- Ystävystymistä, rohkaistumista kertomaan omia mielipiteitä.*
- Vastavuoroinen kommunikointi lisääntyi ryhmäläisten kesken.*
- Ovat itse kertoneet, että se oli tärkeä asia. Nykyään ryhmäläiset toimivat selkokouluttajina.*
- Ilon ja ymmärtämisen yhdistyminen, heille projekti oli ja on edelleen tosi tärkeä!*

Ohjaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon projekti oli edistänyt seuraavia asioita heidän työyhteisössään:

	ei juuri mitään	jonkin verran	melko paljon	hyvin selvästi
Selkomateriaalin käyttö yleisesti	0%	28,6%	28,6%	42,9%
Työntekijöiden huomion kiinnittäminen omaan viestintään	14,3%	42,9%	28,6%	14,3%
Ohjaajien keskustelutaidot	14,3%	42,9%	42,9%	0%
Asiakkaiden keskustelutaidot	0%	14,3%	57%	28,6%
Selkoryhmän vakiintuminen toimintamuodoksi	0%	0%	42,9%	57,1%
Kirjaston käyttö	0%	14,3%	42,9%	42,9%
Ajankohtaisten uutisaiheiden käsittely	0%	14,3%	42,9%	42,9%
Asiakkaiden keskinäinen vuorovaikutus	0%	0%	57,1%	42,9%
Yhteensä	3,6%	19,6%	42,9%	33,9%

Kaiken kaikkiaan asiakkaiden keskustelutaitojen ja keskinäisen vuorovaikutuksen katsottiin kehittyneen voimakkaammin kuin ohjaajien omien vuorovaikutustaitojen. Syynä voi olla, että he eivät kokeneet omien vuorovaikutustaitojensa olevan projektin ensisijaisena kehittämiskohteena, vaan kiinnittivät enemmän huomiota juuri ryhmäläisten kehittymiseen. Mahdollista on myös, että he kokivat omat vuorovaikutustaitonsa lähtökohtaisesti jo niin hyviksi, ettei projektilla ollut niihin niin suurta vaikutusta kuin ryhmäläisiin.

Ryhmänohjaajat arvioivat myös projektin henkilökunnalta saamaansa tukea ja projektissa järjestettyjen koulutusten onnistumista. Vastanneista 83,3 % arveli saaneensa tukea henkilökunnalta oikein hyvin ja 16,7 % yleensä kohtalaisen hyvin. Koulutuksia piti hyvin tarpeellisina ja onnistuneina 42,9 % vastanneista ja pääasiassa tarpeellisina ja onnistuneina 57,1 % vastanneista.

Vapaamuotoisesti he arvioivat projektia muun muassa näin:

- *Hyvin toteutettu koulutus ja ohjeistus, ehkä olisi voinut soveltaa innovatiivisemmin uusille alueille (projektin toimesta)*
- *Positiivista oli, että ryhmänohjaajien koulutus tapahtui pikkujoukossa samalla, kun ryhmiä vedettiin. Kokemuksia päästiin jakamaan yhdessä.*
- *Koulutusta itse selkokieleen enemmän, siis olisi tarvinnut olla kokoontumisia enemmän, jotta olisi päässyt syvemmälle.*
- *Ulkopuoliset koulutuspäivät oikein hyviä ja mukavia. Projektin sisäinen ohjeistus ois voinut olla selkeämpi.*
- *Koulutukset hyviä.*
- *Projekti oli innostava.*

- En jättäisi yhtään koulutuspäivää, enkä tutustumiskohdetta läpikäymättä. Kouluttajat olivat kannustavia, asiantuntevia, asiastaan innostuneita ja innostavia ja saivat meidätkin opiskelijatkin innostumaan.

4.3 Ryhmäläisiltä kerätty palaute

Ryhmäläisiltä kerättiin palautetta kaksi kertaa projektin aktiivisen tukikauden aikana, keväällä 2008 ja keväällä 2009. Palautekierrokset oli ajoitettu aina toimintavuoden loppupuolelle lähelle kesälomaa. Palautetta kerättiin yksilöllisesti niin, että projektipäällikkö Johanna Kartio kävi kaikissa suomenkielisissä yhteistyötahoissa ja haastatteli selkoryhmäläisiä. Ruotsinkielisen ryhmän jäseniä haastatteli Johanna Rutenberg FDUV:stä. Ruotsinkielistä ryhmää haastateltiin vain kerran, kevätkaudella 2009. Kaikilta haastateltavilta kysyttiin halukkuutta haastatteluun. Kaikista ryhmäläisistä kaksi kieltäytyi ensimmäisenä keväänä, ja toisena keväänä kaikki halusivat tulla haastatelluiksi.

Ryhmäläisten palautteen keruussa käytettiin apuna Talking Mats® -menetelmää. Menetelmän ansiosta vastaajan on helpompi asettaa asioita tärkeysjärjestykseen kuin tavanomaisessa haastattelussa. Kaikki arvioitavat asiat ovat kuvina ja haastateltava asettaa kuvat konkreettisesti jatkumolle, joka on rakennettu pienelle matolle. Talking Mats on kehitetty Skotlannissa Stirlingin yliopistossa. Menetelmän koulutuksista Suomessa vastaa Kehitysvammaliiton Tikoteekki. Tikoteekki määrittelee Talking Mats -menetelmän tarkoituksen: ”Talking Mats® -menetelmän avulla puhevammaisen henkilö voi ilmaista omia mielipiteitään ja näkemyksiään häntä koskevista asioista. Menetelmä myös helpottaa ja jäsentää keskustelua.” Molemmat haastattelijat, Johanna Kartio ja Johanna Rutenberg, suorittivat Tikoteekin järjestämän Talking Mats -koulutuksen.

Vaikka selkoryhmäläisistä suuri enemmistö ilmaisee itseään ymmärrettävästi puheella, tällainen konkreettinen tapa helpottaa omien näkemysten esille tuomista. Talking Mats -menetelmän onnistunut käyttö edellyttää, että vastaaja näkee tarpeeksi hyvin, että hänen kognitiiviset taitonsa riittävät asettamaan asioita mieluisuusjärjestykseen ja että hän ylipäätään hahmottaa vähintään karkeita asteikkoja, joissa käytetään eri-ilmeisiä kasvokuvia ilmaisemaan asteikon eri päitä: siis hymynaama mukavia asioita, murjottava naama ikäviä.

Projektin selkoryhmäläisistä yksi on sokea. Häntä haastateltiin ilman mattoa. Kehitysvammaisten ihmisten ryhmissä oli lisäksi muutama henkilö, jotka eivät ymmärtäneet keskustelumaton tarkoitusta. Osalle haastateltavista kysymykset olivat liian vaikeita, minkä huomasi haastattelutilanteessa epäröintinä ja vastausten sattumanvaraisuutena. Jos haastateltava selvästi ei ymmärtänyt kysymystä tai ei muistanut kysyttävää asiaa, sitä ei myöskään kirjattu vastaukseksi. Joissain tilanteissa oli vaikea tietää varmasti, ymmärsikö haastateltava kysymyksen ja vastasiko hän aidosti oman mielipiteensä. Silloin haastattelijat yritti parhaansa mukaan asettaa kysymyksensä uudestaan ja niin selkokieliseksi, että vastaaja ymmärtäisi. Toisaalta osa vastaajista ymmärsi erittäin hyvin kysymykset ja antoi runsassanaisia vastauksia ja ilmaisi mielipiteitään selkeästi

Nämä varaukset aiheuttivat sen, että etenkin kehitysvammaisten ihmisten vastauk-

sia ei aina voinut pitää luotettavina. Jokainen vastaaja pystyi kuitenkin ymmärtämään ainakin osan kysymyksistä ja myös muistamaan, mitä selkoryhmässä oli tehty. Jokaisen ääni kuuluu jossain määrin vastausten koonnissa.

Keväällä 2008 haastateltiin yhteensä 26 selkoryhmän jäsentä, kaikki siis suomenkielisistä ryhmistä. Tuolloin ryhmäläisiltä kysyttiin heidän mielipidettään vuoden aikana luetuista kirjoista ja lehdistä, muusta selkoryhmän toiminnasta ja selkoryhmän merkityksestä heille. Keväällä 2009 haastateltiin yhteensä 34 selkoryhmäläistä, joista 8 oli FDUV:n ruotsinkielisestä ryhmästä.

4.3.1 Kooste kehitysvammaisten ryhmäläisten antamasta palautteesta

Molemmilla palautekierroksilla, keväällä 2008 ja 2009, suomenkielisistä kehitysvammaisten ihmisten yksiköistä palautetta kerättiin 12 ryhmäläiseltä. Keväällä 2009 palautetta saatiin myös ruotsinkielisen ryhmän 7 jäseneltä.

Suurin osa kehitysvammaisista ryhmäläisistä antoi erittäin positiivista palautetta selkoryhmästä ja kaikesta, mitä siitä kysyttiin. Etenkin ne, joilla oli eniten ongelmia kommunikoinnissaan, halusivat tuoda esiin, miten tärkeä selkoryhmä heille on. He eivät välttämättä muistaneet nimeltä kirjoja, joita ryhmässä oli luettu, mutta halusivat silti antaa kaikesta myönteistä palautetta. Osa jopa pelkäsi sitä, että ryhmä loppuu, koska siitä kerätään palautetta. Vaikka nämä vastaajat eivät muistanetkaan kaikkia kirjoja eivätkä tunnistanet kirjoja kansikuvista, haastattelutilanteessa syntyi vaikutelma myönteisen palautteen aitoudesta. Jotkut ryhmäläiset ovatkin ehkä nauttineet kokoontumisen ilmapiiristä ja vain kuunnelleet ohjaajan lukemista. Mahdollisesti he eivät ole ymmärtäneet kaikkea, vaikeammista teksteistä eivät ehkä kovinkaan paljon, mutta ääneen lukeminen on luonut turvallisen yhteisyyden tunteen ryhmään. Kun voi vain kuunnella, on tasaveroisesti ryhmän jäsen, riippumatta omista kyvyistä ymmärtää ja tulkita tekstiä. Jos näin on, selkoryhmä on ollut näille ihmisille merkityksellinen ja voimaannuttava kokemus, vaikka he eivät juurikaan ole osallistuneet keskusteluun. Vastauksissa korostui kokemus mukanaolosta. Vapaus olla ryhmässä oma itsensä tuli myös esiin: ”On mukava kuunnella, ja jos ei kuuntele, saa olla mukana, ei pois ajeta.”

Osa kehitysvammaisista vastaajista pohti luettuja kirjoja monipuolisesti ja asetti niitä mieluisuusjärjestykseen. He pohtivat myös, mikä ryhmän kokoontumisissa on ollut parasta. Kaksi asiaa erottui selvästi: yhdessäolo ja retket. Retket ja kaikki rutiinista poikkeava myös muistui parhaiten mieleen. Monen mainitsema ”yhdessäolo” osoittaa, että selkoryhmä on tarjonnut turvallisen paikan keskusteluille. Myös keskustelut mainittiin myönteisenä asiana.

Osa ryhmäläisistä kritisoi sitä, että kaikki eivät saa suunvuoroa tai että jotkut puhuvat liikaa. Näin vastasivat monet sellaiset, joiden keskustelutaidot ovat suhteellisen hyvät mutta jotka kärsivät jonkun toisen ryhmän jäsenen dominoivuudesta. Osa näistä vastaajista oli selkoryhmässä usein hiljaa, kun keskusteltiin. Jos puheenaihe oli tarpeeksi konkreettinen, he osallistuivat, usein yllättävänkin aktiivisesti. Näiden ihmisten osallistumiselle olennaista on tarpeeksi konkreettinen, helppo selkomateriaali ja omaa

elämänpiiriä koskettavat keskustelunaiheet. Ohjaajan vastuulle jääkin suunnitella selkoryhmän kokoontumiset niin, että kaikki saavat jotain. Ne, joilla on parhaat kommunikointitaidot, ovat äänessä paljon, mutta saattavat puheellaan hiljentää aremmat. He tarvitsevat tukea siihen, että osaavat ottaa muut huomioon ja antavat tilaa muillekin. Ne, jotka pystyvät osallistumaan, kun puhutaan tarpeeksi konkreettisista asioista, tulevat mukaan keskusteluun, kun pystyvät. Heidän takiaan selkoryhmissä pitää lukea vaihtelevaa materiaalia. Jos välillä luetaankin pidempään ja raskaampaa tekstiä, välillä on otettava kevyempiä ja helpompia aiheita käsittelyyn. Ne, jotka enimmäkseen kuuntelevat, eivät pysty välttämättä kovin aktiivisesti osallistumaan keskusteluun. Jos he silti nauttivat ryhmässä olosta ja kokevat olevansa osa ryhmää, heilläkin on paikkansa ryhmässä.

Joitain yksittäisiä luettuja materiaaleja myös muistettiin: ruotsinkielisessä ryhmässä Johan Werkmästerin *En naken karl frar jul*, ja LL-Bladet, suomenkielisissä ryhmissä paljon kiitosta saivat Ari Sainion selkokielelle mukauttama Marvi Jalon kirja *Ratsutyttö ja rakkaus* ja Vesa Ämmälän *Pieni hiljainen mies*.

4.3.2 Kooste kielihäiriöisten nuorten antamasta palautteesta

Palautetta kerättiin keväällä 2008 yhteensä 10 Aivohalvaus- ja dysfasialiiton Nuortentalojen ryhmien nuorelta ja keväällä 2009 yhteensä 8 nuorelta.

Kielihäiriöisten nuorten antama palaute selkoryhmästä oli kriittisempää kuin kehitysvammaisten ryhmäläisten antama palaute. Kokonaiskuva oli silti myönteinen. Osalle selkoryhmä on ollut merkittävä kokemus, ja moni mainitsi hyväksi puoleksi sen, että on löytänyt selkokirjat ja Selkouutiset ryhmän kautta. Moni on saanut kaunokirjallisuudesta elämyksiä, ja moni kertoi, että on nyt ensimmäisen kerran lukenut sellaisen klassikon kuin Seitsemän veljestä, ja vielä pitänyt siitä – vaikka sai se huonojakin arvioita (”junttimainen kirja”). Keskustelumahdollisuutta keuhuttiin myös: ”Se on tämän kaiken ydin”.

Kielihäiriöisten nuorten ryhmissä eniten kritiikkiä herätti se, että ohjaajat lukevat tekstiä ääneen. Muutama mainitsi, että ei pysty seuraamaan toisen ääneen lukemaa tekstiä, vaan alkaa torkkua: ”Muut ajatukset tulevat väliin”. Eräs oli huomannut, että tekstin kuunteleminen passivoi ryhmäläisiä. Yksi ryhmäläinen ehdotti, että jotkut ryhmäläiset voisivat lukea ryhmässä ääneen, siis ne, jotka lukevat parhaiten. Tosin hänkin palautekeskustelussa myönsi, että se voisi aiheuttaa huonommuuden tunnetta niille, jotka eivät lue sujuvasti. Eräessä kielihäiriöisten ryhmässä oli kokeiltu sellaista mallia, että ryhmäläinen sai etukäteen valita luettavaa kokoontumista varten ja hän myös luki tekstin tai ainakin aloitti sen lukemisen. Malli sai osalta ryhmäläisiä varovaisen myönteisen arvion, osa taas oli sillä kannalla, että on hyvä, kun ohjaaja lukee. Ne, joiden oli vaikea ymmärtää kuulemaansa, toivoivat lisää toiminnallisuutta ryhmään. He sanoivat myös, että teksti ei saisi olla puisevaa ja tylsää. Monet nuoret kaipasivat nimenomaan nuorten tai nuorten aikuisten maailmasta kertovia selkotekstejä, joista ainakin tämän tekstin kirjoittamishetkellä on pulaa. Pidetty oli muun muassa Märta Tikkasen kirja

Mä olen kovis, joka on jo 1980-luvulla kirjoitettu. Sen sijaan pitkien asiategstien lukeminen ei kiinnostanut, esimerkiksi lakiin ja oikeuksiin liittyvien tekstien.

Osa haastattelemistani kielihäiriöisistä nuorista kertoi päättäneensä lopettaa ryhmässä. Yleisin syy oli kiire koulussa tai töissä. Monet selkoryhmien nuorista olivatkin aktiivisia ja mukana monenlaisissa sosiaalisissa kuvioissa. He eivät ehkä tarvinneet selkoryhmää, vaan kykenivät muutenkin hankkimaan tietoa ja elämyksiä lukemalla ja osallistumaan keskusteluun.

Pari mainitsi lopettamisen syyksi suoraan sen, että ei ymmärrä tai kuule ääneen luetuja tekstejä tarpeeksi hyvin. Ohjaajat olivatkin jo ensimmäisenä syksynä saaneet ryhmältään palautetta, että monen on vaikea ymmärtää kuulemaansa. Palautteen perusteella ohjaajat alkoivat lukea hitaammin ja lyhyempiä pätkiä. Keskustelua ja muuta yhteistä tekemistä painotettiin enemmän. Kokoonumisissa alettiin muun muassa pelata ja käyttää kuvakortteja. Nämä keinot auttoivat, mutta osa ryhmäläisistä lopetti silti – osa siksi, että ei tarvinnut ryhmän tukea, osa siksi, että ei jaksanut ottaa sitä vastaan. Osalle selkoryhmä oli merkinnyt ystävien tapaamista, ja kun ystävä lopetti ryhmässä, motivaatio omaan osallistumiseen lopahti.

4.3.3 Kooste Autismisäätiön ryhmäläisten antamasta palautteesta

Keväällä 2008 palautetta kerättiin neljältä ja keväällä 2009 kuudelta Autismisäätiön ryhmäläiseltä. Ryhmät olivat pieniä, ja sen lisäksi osa ryhmäläisistä ei halunnut antaa palautetta ollenkaan. Siksi Autismisäätiön ryhmäläisten antamaa palautetta ei voi yleistää edes siinä määrin kuin muiden selkoryhmien. Ryhmäläiset olivat myös kommunikointitaidoiltaan heterogeeninen joukko. Osa antoi yksilöityä, tarkkaa palautetta, osan oli vaikea muistaa, mitä selkoryhmässä on tehty. Varsinkin analyysin antaminen saattoi olla vaikeaa.

Autismisäätiön ryhmäläiset näkivät selkoryhmän paikkana, jossa saa kuulla ajan-kohtaisista asioista ja kuluttaa aikaa mielekkäästi. Monet ryhmäläiset mainitsivat hyvänä asiana myös sen, että saivat kuulla muiden mielipiteitä asioista. Säätiön ryhmässä on joitakin jäseniä, joiden ei ole helppo ottaa oma-aloitteisesti osaa keskusteluun. Nimenomaan he mainitsivat ryhmän mahdollisuutena harjoitella sosiaalisia taitoja. Osa myös antoi palautetta siitä, että ”kaikilla ei ole asiaa” eli kaikki eivät osallistu keskusteluun tasavahvasti.

Lähes kaikki Autismisäätiön ryhmäläiset pitivät selkoryhmän käymiä keskustelua hyvinä ja mielenkiintoisina. Heidän mielestään keskusteluihin oli helppo osallistua. Toisia myös kuunneltiin. Ohjaajien antama palaute ja kokoonantumisten seuraaminen nauhalta tukevat tätä palautetta: ryhmäläisten keskustelutaidot ovat parantuneet projektin mittaan. Selkoryhmän kokoonnutumiset nähtiin myös mukavana tapana kuluttaa aikaa. ”On jotain ohjelmaa”, muotoili eräs ryhmäläinen. ”Vaihtelua päivän töihin”, sanoi toinen. Ohjaajien ääneen lukemista pidettiin myös yleisesti hyvänä asiana, vaikka kysyttäessä melkein kaikki olivat sitä mieltä, että ryhmäläisetkin voisivat joskus lukea. Yhdessä ryhmässä tätä oli toteutettukin niin, että ryhmäläinen sai lukea aina kir-

jassa toistuvan laulunpätkän. Hän muisteli lukukokemustaan vielä palautehaastattelussakin, vaikka muuten ei juuri osannut arvioida ryhmässä luettuja kirjoja eikä asettaa niitä mieluisuusjärjestykseen.

Myös retkiä ja tavallisesta poikkeavaa muuta ohjelmaa pidettiin tärkeänä. Eräässä ryhmässä muistettiin, että yhdessä kokoontumisessa ”syötiin viinirypäleitä”, niin kuin syötiinkin – tosin samassa kokoontumisessa myös pukeuduttiin naamiaisvaatteisiin ja katsottiin videolta katkelmia Gladiaattori-elokuvasta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Selkokielen kehittämistyön pääpaino on tähän asti ollut kirjoitetun kielen mukauttamisessa helpommaksi. Myös selkokieltä koskevat ohjeet pohjautuvat kirjoitettuun kieleen. Suomessa on kuitenkin jo pitkään tiedostettu tarve tutkia, miten selkokielen periaatteet toimisivat vuorovaikutuksessa ja puhutun kielen alueella, ja kehittää tähän soveltuvia toimintamuotoja. Ensimmäisen, 1990-luvulla toteutetun selkovuorovaikutushankkeen aikana kehitetty selkoryhmämalli kaipasi uudistusta ja tarkempia toimintaohjeita ja -ideoita. Tutkimusta selkokielen käytöstä kahdenkeskisissä vuorovaikutustilanteissa ei ollut olemassa.

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektin tavoitteeksi asetettiin selkoryhmämallin uudistaminen ja vakiinnuttaminen, toimintamuodon kokeileminen sellaisilla uusilla selkokielen kohderyhmillä, jotka eivät olleet edellisessä projektissa mukana, sekä selkoryhmiin ja ryhmänohjaamiseen liittyvän koulutuksen suunnittelu ja järjestäminen. Toisena tavoitteena oli tutkia selkokieltä kahdenkeskisissä vuorovaikutustilanteissa, ja tarkastelemalla selkokielen käyttöä sekä ryhmissä että kahdenkeskisissä tilanteissa kehittää selkokielisten vuorovaikutuksen ohjeita. Kolmantena tavoitteena oli julkaista materiaalia ja tiedotusta selkokielistä vuorovaikutuksesta.

Projektin tavoitteista parhaiten onnistuttiin selkoryhmämallin uudistamisessa. Uudistettu ja tarkemmin ohjeistettu selkoryhmätoiminta todettiin erittäin toimivaksi vuorovaikutuksen tukemisen malliksi. Ryhmätoiminta vakiintui yhteistyötahoihin hyvin, ja selkoryhmät jatkoivat toimintaansa projektin päättymisen jälkeen. Selkoryhmämallin todettiin sopivan hyvin autismin kirjon henkilöille ja dysfaattisille nuorille, joiden parissa sitä ei aikaisemmin ollut kokeiltu. Näin ollen selkoryhmät soveltuivat hyvin monenlaisten ja monista eri syistä kielenkäytön tukea tarvitsevien ryhmien vuorovaikutuksen tukemiseen. Projektin aikana selkoryhmämalli ei kuitenkaan levinnyt laajemmin vammaishuoltoon. Tämä jää jatkotavoitteeksi.

Tavoite kehittää selkokielisten vuorovaikutuksen ohjeita toteutui suunnitelmien mukaan. Kahdenkeskisten vuorovaikutustilanteiden tutkimus ja selkoryhmien toiminnan tarkkailu ja analysointi johtivat aikaisemmin esitettyjen ohjeiden tarkentumiseen ja uusien ohjeiden lisäämiseen. Näin kokonaiskuva siitä, mistä selkokielistä vuorovaikutuksessa on kyse, laajentui ja eheytyi. Samalla kirkastui myös se, millaista tutkimusta ja kehitystyötä jatkossa tarvitaan: ensinnäkin tutkimusta erilaisista selkokielen käyt-

tötilanteista ja näihin erilaisiin tilanteisiin sopivien ohjeiden kehittämistä, ja toiseksi tietoa siitä, miten eri selkokieltä tarvitsevat ryhmät eroavat toisistaan.

Tavoitteessa tuottaa ja julkaista materiaalia onnistuttiin myös hyvin. Julkaisut toteutuivat suunnitellulla tavalla, ja palaute niistä on ollut lähes yksinomaan myönteinen. Selkokieli ja vuorovaikutus -opasta voi kutsua jopa pioneeriteokseksi Suomessa ja mahdollisesti myös Euroopassa, sillä se on ensimmäinen kokoava esitys aihepiiristään. Päättöstä suunnata opas ennen kaikkea työntekijöille, jotka käytännön työssään kohtaavat epäsymmetrisen vuorovaikutuksen haasteet, voi myös pitää onnistuneena. Näin tavoitettiin juuri ne ihmiset, jotka todella tarvitsevat selkokielistä vuorovaikutusta. Toisaalta organisaatioiden ylemmälle, päättävälle tasolle suunnattua materiaalia olisi voinut olla enemmän kuin vain yksi esite, jotta myös tähän tasoon olisi voitu vaikuttaa. Selkokieli ja vuorovaikutus -oppaan lisäksi projektissa tuotettiin useita koulutuspaketteja, joita on mahdollista jatkossa kehittää ja muokata tulevia tarpeita varten. Tuotetuista materiaaleista on siten hyötyä pitkäksi aikaa projektin päättymisen jälkeen.

Projekti suuntautui alusta asti voimakkaasti yhteistyötahtojen selkoryhmien toiminnan tukemiseen ja kehittämiseen. Ryhmätoiminnan painottaminen näkyi myös projektin tuotoksissa, joista pääosa koski ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta ja siihen liittyviä ohjeita. Selkokieltä tarvitsevan ihmisen kannalta tämä oli oikea painotus, sillä suuntautumalla selkoryhmiin voitiin vaikuttaa suoraan selkokieltä tarvitsevan ihmisen mahdollisuuksiin harjoitella vuorovaikutustaitoja ja ryhmässä toimimista. Muu ohjeistus koskee lähinnä kompetenttimman keskustelijan harjaantumista, joten sen vaikutus selkokieltä tarvitsevan henkilön vuorovaikutusmahdollisuuksiin on välillistä. Painotuksessa oli silti myös haittapuolensa, muun muassa se, että yksilökeskeisempi ja erityisesti kompetenttimman kommunikointitaitojen harjaannuttamiseen tähtäävä painotus olisi voinut herättää laajempaa kiinnostusta alan työntekijöiden keskuudessa.

Kerätyn palautteen mukaan projekti toteutui hyvin ja täytti sille asetetut tavoitteet ja odotukset. Tulevaisuus näyttää, miten laajalle selkoryhmämalli leviää ja millaisen vastaanoton tai suosion selkokielisen vuorovaikutuksen ohjeet saavat.

LÄHTEET

- Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry. (2008a): *Kommunikointi afaattisen henkilön kanssa*. Esite. Tulostettavissa internetosoitteessa http://www.stroke.fi/files/222/keskustelu_afaattisen_henkilon_kanssa_kevyt.pdf
- Aivohalvaus- ja dysfasialiitto ry. (2008b): *Kommunikointi kielihäiriöisen lapsen kanssa*. Esite. Tulostettavissa internetosoitteessa: http://www.stroke.fi/files/176/kommunikointi_www.pdf
- Hintsala, S. (1997): *Tuettua vuorovaikutusta*. Selkoryhmän ohjaajan opas. Kehitysvammaliitto/Vanhustyön Keskusliitto, Helsinki.
- Hutchby, I. – Wooffitt, R. 1998: *Conversation analysis. Principles, practices and applications*. Bodmil, Cornwall.
- Kommunikoinnin perustuslaki* (2009). Julkaistu Papunetin sivuilla. Käytetty 9.12.2009. <http://papunet.net/yleis/mita-on-aac/kommunikoinnin-perustuslaki.html>. Lähteenä käytetty: The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Vaikeavammaisten ihmisten kommunikoinnin tarpeiden tyydyttämisen ohjeisto. Asha 34 (liite 7), 2-3. Muokattu luvalla, käännös Kaisa Launonen. Julkaistu Autismilehdessä 1:2002.
- Leskelä, L. & Virtanen, H. (2006), *Selkokielen ABC*. Teoksessa: *Toisin sanoen – Selkokielen teoriaa ja käytäntöä* (toim. Leskelä, L. & Virtanen, H.). Opike, Helsinki.
- Leskelä, L. 2006a: ”Häirittekö mää täs ny teiän keskusteluu?” – *Selkokieli ja vuorovaikutus*. Teoksessa: *Toisin sanoen – Selkokielen teoriaa ja käytäntöä* (toim. Leskelä, L. & Virtanen, H.). Opike, Helsinki.
- Leskelä, L. 2006b: *Yhteisymmärrystä rakentamassa. Tapaustutkimus epäsymmetrisestä keskustelusta*. Teoksessa: *Vammaisuuden tutkimus* (toim. Teittinen, A.). Yliopistopaino Kustannus, Helsinki.
- Leskelä, L. 2009: *Selkokieli kahdenkeskisissä keskusteluissa*. Teoksessa: *Selkokieli ja vuorovaikutus* (toim. Kartio, J.). Opike, Helsinki.
- Lindholm, C. 2010 (käsikirjoitus), *Språk, demens och kommunikation*, (käytetty elokuussa 2009).
- Tainio, L. 1997: *Keskustelunanalyysin perusteet*. Vastapaino, Tampere.
- Tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskus, Kehitysvammaliitto ry (2007): *Opas kommunikoinnin mahdollisuuksiin*. Esite. Tulostettavissa internetosoitteessa www.papunet.net/yleis/esitteet
- Virtanen, H. 2009: *Selkokielen käsikirja*. Opike, Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1

Mitä juurruttamissuunnitelmassa pitää olla

Jokainen yhteistyötaho tekee itse sellaisen juurruttamissuunnitelman, joka vastaa oman organisaation tapoja ja tarpeita. Jos taho hakee rahaa Selkokeskukselta, suunnitelmassa on oltava ainakin seuraavat osiot:

1. Kuvaukset uusista toimintatavoista

Tarkoitus on, että kuvaatte, mitkä toiminnat jäävät osaksi yksikkönne arkea tai mitä uutta syntyy organisaation muissa yksiköissä. Juurrutustyötä voi tehdä omassa organisaatiossa joko omassa yksikössä tai laajemmin muissa yksiköissä. Juurruttaa voidaan projektin aikana vakiintunutta toimintatapaa, mutta myös jotain täysin uutta. Juurruttamissuunnitelmassa ei siis tarvitse pysytellä vain siinä toiminnassa, mitä projektin aikana tehtiin, vaan yksikön tarpeiden mukaan siihen voi liittää muutakin sellaista, mikä vahvistaa selkokielen viestinnän asemaa yksikössä tai organisaatiossa.

2. Kuvaukset toimintatapojen vaatimista hallinnollisista muutoksista

Projektin aikana kehitetty toiminta voi todennäköisesti jatkua ilman hallinnollisia muutoksia, mutta toiminnan jatkuvuus olisi hyvä kirjata juurruttamissuunnitelman lisäksi johonkin asiakirjaan, esimerkiksi yksikön laatukäsikirjaan tai vastaavaan. Johdon tuki on olennaista. Toiminta voi juurtua, jos johto sitoutuu siihen ja antaa tarvittavat resurssit (esim. luvan käyttää työaika). Johto sitoutuu allekirjoittamalla sekä juurruttamissuunnitelman että sen yksikön asiakirjan, johon toiminta kirjataan.

3. Kuvaukset henkilöstön tarvitsemasta koulutuksesta

Tässä tarkoitetaan sekä koulutusta projektin juurruttamisen alussa että jatkossa (päivittyskoulutuksia, uusien työntekijöiden koulutuksia).

4. Keinot mallin ylläpitämiseksi

Tarvittavat resurssit - raha, työaika, välineet ja muu mahdollinen - kirjataan tähän.

5. Mittarit toiminnan seuraamiseksi

Selkokieli ja vuorovaikutus -projektia on vaikea mitata numeroilla; mielekkäintä on varmaankin määrittää jokin minimi omalle yksikölle ja seurata, toteutuuko se.

Suunnitelmassa voidaan mainita esimerkiksi: ”selkoryhmä kokoontuu kerran viikossa”, ”Selkouutisia luetaan vähintään kerran viikossa”, ”uudet ohjaajat perehdytetään selkokielellä vähintään kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen alusta”, ”jokaiselle asiakkaalle luetaan hänen tarpeidensa mukaan joka päivä” tms. Mittari tarkoittaa tässä yhteydessä tapaa tarkistaa aika ajoin, toteutuvatko tavoitteet. Jos yksikössä halutaan kehittää jokin muu mittari, sekin on mahdollista.

Vastuuhenkilö tai -henkilöt täytyy nimetä suunnitelmassa. Olisi hyvä, että vastuuhenkilöitä nimettäisiin vähintään kaksi. Silloin seuranta ei jää yhden ihmisen harteille. Vastuuhenkilöt käyvät juurruttamissuunnitelmaa tietyin ajoin läpi ja tarkistavat, onko siinä pysytty. Jos ei ole, vastuuhenkilöt ottavat yhteyttä niihin ihmisiin, joita asia koskee, ja pitävät huolta, että suunnitelman toteutukseen palataan.

Juuruttamissuunnitelmassa mainitaan, milloin suunnitelman toteutusta seurataan. Se voi olla esimerkiksi kolmen kuukauden tai puolen vuoden välein. Ajankohdat on syytä merkitä tarkkaan, päivämäärän tarkkuudella.

Vastuuhenkilöt raportoivat esimiehelle tai esimiehille suunnitelmassa pysymisestä. Juurruttamissuunnitelmaan pitäisi kirjata myös, kuinka usein ja miten raportoidaan.

6. Sitoutuminen allekirjoituksella

Juuruttamissuunnitelmassa tulee olla sen henkilön allekirjoitus, jolla on valtaa päättää suunnitelman toteutumisesta. Miettikää, kuka omassa yksikössänne päättää työajan käytöstä tai budjetista (esimies tai esimiehet). Myös juurruttamisen vastuuhenkilöt allekirjoittavat suunnitelman.

Jos tuntuu tarpeelliselta lisätä näiden kohtien lisäksi vielä jotain, lisätäkää.

Mitä konkreettisempi ja tarkempi suunnitelma on, sitä parempi. Jos suunnitelmassa vain lukee, että yksikössä käytetään selkokieltä jatkossakin, sitä ei pysty seuraamaan. Täytyy kertoa, miten ja milloin ja kuka on vastuussa toteuttamisesta. Suunnitelma olisi hyvä tehdä ainakin muutaman vuoden pituiseksi, jos vain mahdollista.

LIITE 2

Sopimus Selkokeskuksen tuottamasta koulutus-dvd:n käytöstä

Selkokeskus on tänään luovuttanut selkoryhmänohjaajien koulutukseen tarkoitettua dvd-levyä

Hän voi jatkossa toimia selkoryhmänohjaajien koulutuksessa kouluttajana ja saa käyttää dvd:tä koulutuksen tukena.

Tässä sopimuksessa säädetään, miten levyä saa käyttää. Sopimus tehdään, jotta voidaan suojella koulutuslevyllä esiintyvien henkilöiden yksityisyyttä. He ovat antaneet luvan nauhoitetun materiaalin koulutuskäyttöön, eivät mihinkään muuhun.

Kouluttaja sitoutuu seuraaviin ehtoihin:

- Selkokeskus luovuttaa dvd-levyn henkilökohtaisesti kouluttajan käyttöön ja haltuun. Kouluttaja ei saa luovuttaa levyä kenenkään toisen henkilön haltuun eikä antaa toisen käyttöön edes omassa työyhteisössään. Jos hän vaihtaa työyhteisöä, Selkokeskuksen kanssa on neuvoteltava, miten levyä voi jatkossa käyttää.
- Dvd-levyä saa näyttää koulutustilaisuuksissa, joiden osallistujat ovat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia tai alan opiskelijoita. Kouluttajan tehtävä on kertoa, että koulutettavia koskee normaali vaitiolovelvollisuus. Levyllä esiintyvistä ihmisistä ei saa kertoa eteenpäin siten, että heidät voi tunnistaa. Dvd-levyä ei saa näyttää avoimissa, julkisissa tilaisuuksissa tai median edustajille.
- Dvd-levyä saa näyttää vain osana selkoryhmän ohjaajien koulutusta tai muuta selkokieleeseen liittyvää koulutusta.

Helsingissä 23.9.2009

Hannu Virtanen
Selkokeskuksen johtaja

Selkokeskus
Kehitysvammaliitto ry.
Viljatie 4 A
00700 Helsinki
puh. (09) 34 809 240
selkokeskus@kvl.fi
www.selkokeskus.fi
www.kehitysvammaliitto.fi

Taitto: Anu Sallinen
Kannen piirros: Jarkko Vehniäinen

Raportti on tulostettavissa osoitteessa
www.selkokeskus.fi/vuorovaikutus

Kehitysvammaliitto

Viljatie 4 A, 00700 Helsinki
Puh.: (09) 348 090
Faksi: (09) 3853 398

